

yeditepe

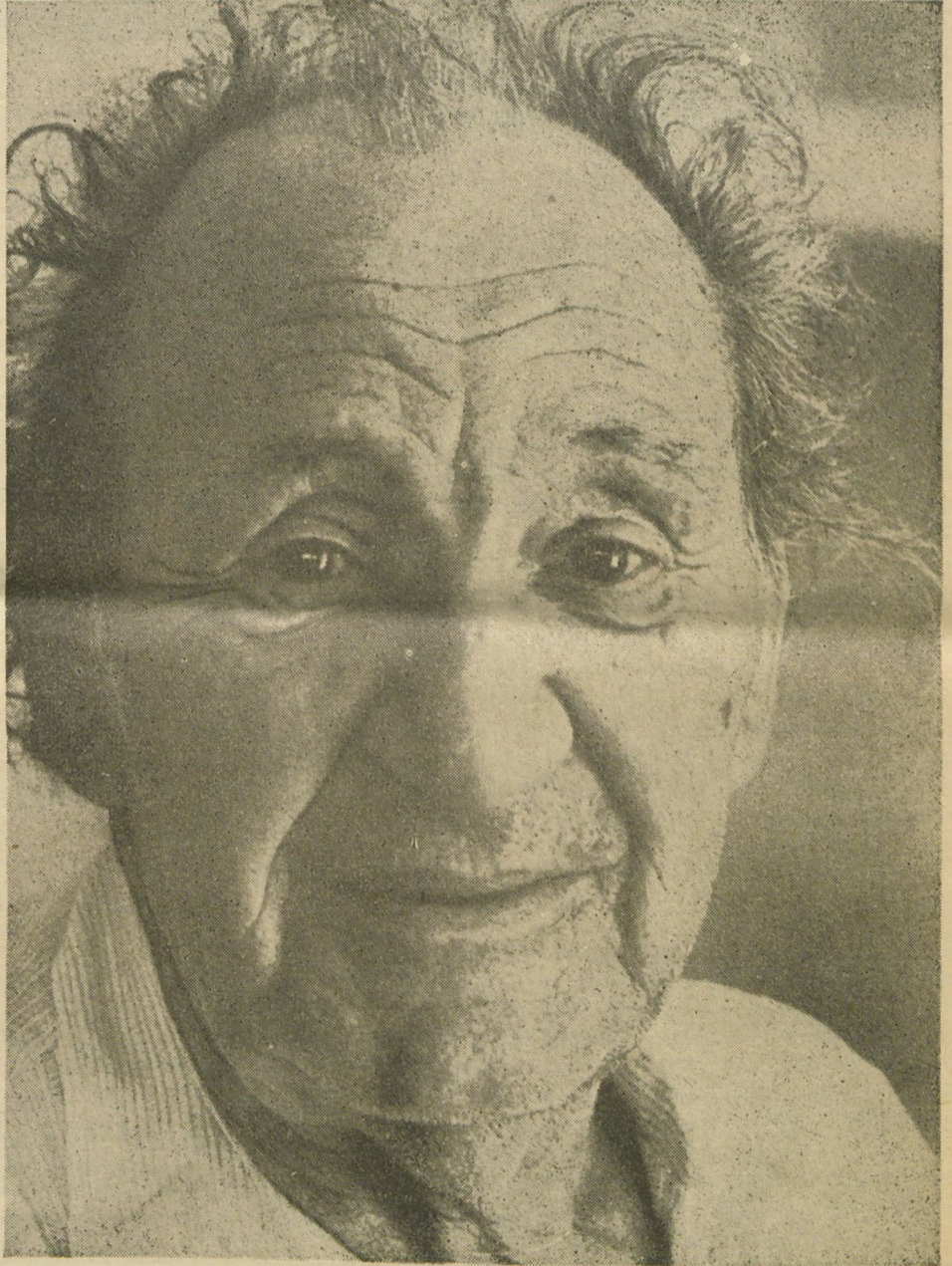
SANAT DERGİSİ

Y I L
24

YENİ SERİ
206
(402)

ARALIK 1973

250 Kuruş

Halikarnas Balıkcısı (Fotograf : Ara Güler)

HALIKARNAS BALIKÇISI İÇİN ÖZEL SAYI :

NURTEN ATASEVEN ★ SABAHATTİN BATUR ★ İLHAMİ BEKİR ★
KEMAL BİLBAŞAR ★ NACİ SADULLAH DANIŞ ★ ŞADAN GÖKOVA-
LI ★ ÖZDEMİR HAZAR ★ A. NEYZAR KARAHAN ★ SAMİM KOCA-
GOZ ★ AHMET KÖKSAL ★ AYKUT POTUROĞLU ★ CAVİT YAMAÇ
ARA GÜLER ★ ABDİ UÇAR

ÖLÜMÜ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER :

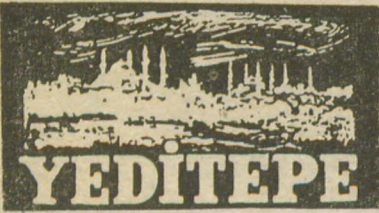
SABAHATTİN KUDRET AKSAL ★ MELİH CEVDET ANDAY ★ SABAHATTİN
BATUR ★ HÜSAMETTİN BOZOK ★ NECATİ CUMALI ★ AZRA ERHAT ★
BEDRİ RAHMİ EYÜBOĞLU ★ MACİT GÖKBERK ★ OKTAY RİFAT

BU SAYIMIZDA

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
Madde 20

Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir; düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim ile veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklayabilir ve yayabilir.

YEDİTEPE Bütün Okurlarının Yeni Yılına Saygıyla Kutlar

- ★ Sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden:
HUSAMETTİN BOZOK
- ★ İdarevi : Nuruosmanlıye, Mengene sokağı
Yeni Han No. 21, İstanbul.

★ Telefon : 22 74 73
Her türlü haberleşme adresi :
Posta Kutusu No. 77, İstanbul.

★ TAŞ Matbaasında basılmıştır.

★ Fiyatı 250 kuruştur. Yıllık aboneli 30 liradır. Öğretmen ve öğrencilere yıllık 25, altı aylık 12.5 liradır.
Yabancı ülkelere yıllık 60 liradır.

★ İlan tarifesi : Tek sütun santimi 30 liradır. Tam sayfa 3.000 liradır. Sürekli özel reklamlara ayrıca indirim yapılır.

★ T. İş Bankası İstanbul -- Cagaloğlu şubesinde cari hesap No. 40.

★ Akbank. İstanbul - Nuruosmanlıye şubesinde cari hesap No. 5213

★ Yapı ve Kredi Bankası İstanbul -- Çemberlitaş şubesinde cari hesap No. 499

★ Orijinal yazı ve resimlerin her hakkı derginindir.

★ Basılmayan yazı ve resimler geri verilmez.

Baskı tarihi : 12 Aralık 1973

SANA BENDEN DE BİR MERHABA

BAKON — bütün has isimleri olduğu gibi bunu da okuduğu gibi yazdım, — : «Her lisan, ayrı bir insan demektir!» demiş, ve doğru da söylemiş olduğuna göre, biz Halikarnas Balıkcısı'nın tek gibi görünen alabildiğine zengin kişiliğinde en az altı insan birden kaybettik: Zira Cevat Şakir, galiba hepsinden sonra öğrendiği kendi öz dilinden başka, tam beş dil biliyordu: Rumca —kendi deyimi ile Helenika,— Fransızca. İtalyanca, İspanyolca, Latince ve İngilizce!

Ama o bu dilleri, şöyle böyle değil, bihakkın bilivordu. Meselâ, edebiyata meraklı bir İngiliz binbaşısının vaktiyle bana Bodrum'da söylemiş olduğu gibi, İngilizceyi ondan iyi biliyordu. Atina'da bir tanınmış Yunan yazarından dinlediğime göre, Rumca'yı ondan iyi biliyordu. Unamuna adlı bir İspanyol dansözünü de, Balıkcı'nın İspanyolca'yı kendisinden iyi bildiğini söylemişti. İtalyanca'yı, Latinceyi nasıl ne kadar bildiği ise, Dante'lerden Kalinüs'lerden dilimize yapmış olduğu çevirilerden belli!

Başka altı dili kendi eşsiz belleğinin sınırları içine böylesine istifeyebilmek kime nasibolan bir üstünlüktür? Kaldı ki Balıkcı sade o dilleri değil, o büyük ve zengin dillerin tarihlerini, edebiyatlarını, şiirlerini, insanlığa yayılmış felsefelerini, ayrıca hele olanca ayrıntılarıyla musikilerini de bilirdi.

Birisi onun için: «Ansiklopedik bilgisi çok zengindi!» diye yazmış! Fakat kendisinden kırk yıl boyunca neler, neler dinlemiş, ve neler, neler öğrenmiş olarak ben de sormak isterim: «Şu dünyada bilimsel muhtevası, Halikarnas Balıkcısı'nın bizzat kendisinden zengin olabilecek hangi ansiklopedi gösterilebilir? Şayet evrensel bilimine mutlaka bir ölçü koymak lâzımsa, Cevat Şakir bu açıdan, özet olarak işte buydu: Ayaklı kütüphane değil fakat arfları tavanlara kadar dolu bir saray kütüphanesi!

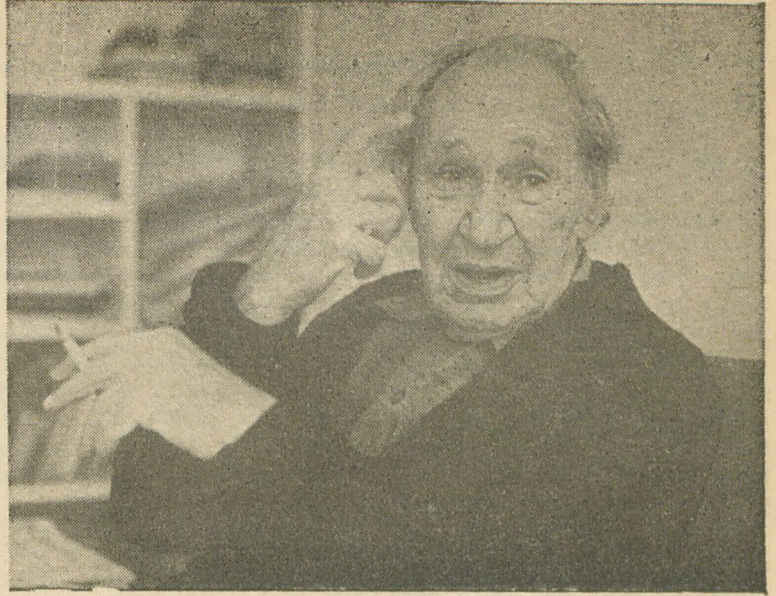
Barbarların yaktıkları İskenderiye Kitaplığında Halikarnas Balıkcısı'nın eşsiz başıyla birlikte yanıp kül olmuş nice bilgilerden ne vardı, bilemem! Fakat Cevat Şakir'in, tek başına eşsiz bir kitaplık gibi yanmış olduğuna rahatça inanıyorum!

★

Kişiliğinin, kendisini gerçekten büyük, ve gerçekten insan kılan cephesine gelince, o henüz hayattayken bu konuda zaman zaman çok şeyler konuşmuş, çok şeyler yazmıştım. Fakat bu konuşmaların, bu yazıların hepsini bitirişimde her sefer, içimde daima bir derin düğüm kalmıştır: İçimden «Anlatamadın! Eksik anlattın!» diye yükselerek beni acı acı kınayan sesin yarattığı bir düğüm.

Halikarnas Balıkcısı'nı en iyi ve en doğru olarak «Mavi Sürgün» ünün başında galiba yine kendisi anlatmıştı: O önsözün başlığı aynen şöyleydi: «Saburluk, Tarlakuşu ve Sürgün!» Savet Halikarnas Balıkcısı'nın havatını bir kez izlemişseniz bilirsiniz ki, başlıkta yan yana getirilmiş bu kelimelerin hepsi de aynı anlama gelir: Saburluk, hayattan aldığını fazlasıyla yine hayata veren bir bitki anıtının adıdır. Ve bu eşsiz anıt, bütün ömrü boyunca yaratabildiği bir tek çiçek uğruna, hayattan atabildiği her gücü harcadığı için, çiçek, tepesinde maviliklere uzatılmış koca bir şamdan gibi sarı sarı yükseldiği zaman, kendisi de ölür! Sonra çiçeği sapından budarlar, onu yetiştirmek için bütün bir ömrü harcamış olan ağacı da kesip, bir çardağa direk yaparlar. Galiba, tıpkı ömrü boyunca memleketinden aldığını memleketine vermek için çırpınmış olan Halikarnas Balıkcısı'nı, tam mevesini verdiği zaman Bodrum'a sürgün etmiş oldukları gibi!

Tarlakuşuna gelince, hiç durmamacasına ötsün diye, İtalya'da ve ateşle kızartılmış toplu iğne başlarıyla onun iki gözünü de, saz diye yakıp kör ederlermiş. Böylece kafese konulan kuş, karanlıkları yırtmak için çırpına çırpına, ve kafes tellerine çarptıkça canı yanar, yanarmış! Halikarnas Balıkcısı'nın mavi dediği sürgün, bir bakıma da bu demek

(Fotoğraf: Abdi Uçar)

değil mi? Nitekim, bu son derece anlamlı önsözünü işte aynen şu cümleyle bitiriyor Halikarnas Balıkcısı: — Ben de şimdi, mavi sürgünün olmuş öyküsüne, saburlukla tarlakuşunun kara günlerini anlatmaktan başlıyorum!»

★

Öldüğünü duyar duymaz, âdeta en iyi dert anlayan bir dost eline sarılır gibi kaleme sarılmış, ve yazmış, yazmış, yazmıştım. Ama o yazdıklarım, şu anda karaladıklarım gibi kafamla ilgileri olabilen şeyler değildi. Bu satırları, dağıtmış yüreğim az çok durduktan sonra şimdi —sipariş üzerine— ve kafamla yazmaktayım. Sipariş; Hüsamettin Bozok'un bana yapmış olduğu kadar dostça da yapılmış olsa, onunki kadar sonsuz bir iyi niyetle de yapılmış olsa bir sipariş'tir! Bir ısmarlama! Oysa ben, hele Halikarnas Balıkcısı için, ısmarlama bir yazı yazabilir miyim?

Bakınız o, «Mavi Sürgün» adlı yapıtını bana gönderirken ne yazmış: «Demek şimdi Can Naci'ye ithaf edeceğiz bu kitabı! Ama ne dersek az gelecek! Buraya, yüreğimi, kamıyla, canıyla, takımıyla koyamıyacağım mazeretimidir. Hey sevveli ve koca Naci, Merhabalar sana! — Cevat Şakir — Halikarnas Balıkcısı».

Bu candanlığa cevap ısmarlama olabilir mi?

★

Kendisiyle hemen hemen aralıksız kırk yıl dostluk etmiş olmakla iftihar duyduğum Cevat Şakir'e dair şüphesiz yazacağım daha çok şeyler olacak. Onunla, beraberimde götürmeğe, sade gönlüme değil başımı da razı edemediğim nice nice anılarımız var. Onları zaman zaman yine dile getirmek inşallah bana kısmet olacaktır... Fakat Halikarnas Balıkcısı bugün benim başımda bir hatıra değil, fakat gönlümde cayır cayır yanan taze bir hicrandır. Ancak ona, onun eşsiz samimiyetiyle candan bir «Merhaba» çekerken, Hazreti Ebu-bekir'in, Hazreti Muhammed'in na'şına hitaben söylediği bir sözü hatırlıyorum: «— Sen, demiş, ikinci defa ölmezsin!»

Biliyorsunuz, bir defa ölmek, birer fani olan hepimizin doğal nasibi. Fakat insanların gerçekten büyük olanları ikinci defa ölmüyorlar. İsterseniz, Hazreti Muhammed gibi, Fatih Sultan Mehmet gibi, Atatürk gibi, ya da Napoleon gibi, milletlerinin, ya da ümmetlerinin anılarında ikinci defa ölmeyecek olan bu unutulmaları imkânsız isimlerin kutsal listesine Halikarnas Balıkcısı'nı da katabiliriz. Zira, toprağına candan bağlı bir büyük deniz, tabiat ve insan adamı, arkasında kendisini ikinci defa öldürtmeyecek uzun, çok uzun yaşantılı yapıtlar bırakıp gitmiştir. Nitekim inanıyor ve avunuyorum: Şimdi ben ona bir candan «Merhaba!» çekersem, ruhunun yelkenlerine, ufukların maviliklerine doğru açılmaları için, «Aganta, Burina, Burinata!» kumandasını verip bize uzak kıyıların maveralarından, o gür ve gümrah sesiyle cevabını yetiştirecektir: «Merhabaaaa!».

NACİ SADULLAH DANIŞ

GAZETELERDEN YANKILAR

Neler
Dediler?

Halikarnas Balıkcısı'nın ölümünden sonra gazetelerimizde birçok yazı çıktı. Onun kişiliğinin büyük önem veren gazetelerimizden biri de Cumhuriyet oldu. Burada Oktay Aksoy ve Raul Mutluay gibi yazarların yanı sıra Hilmi Çetinkaya da cenaze töreni için üç parçalık bir röportaj dizisi yayımladı. Ayrıca gazete, Halikarnas Balıkcısı için kendisini tanımış bazı yazarlara, sanatçılara izlenimlerini sordu ve ediklerini yayımladı. Biz de bunlardan bir bölümünü bu ana sayımıza gerçekliğini düşünerek siltunlarımıza geçiriyoruz.

★

GÜN GEÇTİKÇE ÖNEMİ
DAHA İYİ
ANIL ŞILACAKTIR

Yeni Türk edebiyatı, Cevat Şakir Kabaağaçlı'nın ölümü ile, gerçekten en renkli, en ilginç erlerinden birini yitirdi. Bir bakıma, böyle bir düşünür ve yaratıcı, ancak Cumhuriyet döneminde yetişebilirdi diyebilirim. Onun yurt ve tarih anlayışı, dünya görüşü, sanat alanındaki kişiliği, yalnızca edebiyatımızın değil, tüm ille yaşadığımız dönemin karakteristik bir çizgisidir. Bence Cevat Şakir Kabaağaçlı, gün geçtikçe önemi daha iyi anlaşılacak az bulunur yazarlardan biridir. Öykülerinin, Anadolu tarihine ilişkin görüş ve incelemelerinin ve bütün bunlarla oluşan bir uyum içinde olan kişilikli yaşamının üzerinde bundan sonra daha büyük bir ilgi ile durula rığı konusundayım.

Sabahattin Kudret AKSAL

★

İLK ÇAĞLA GÜNÜMÜZ
HALIKARNAS'LA
ÖZDEŞLEŞMİŞTİR

Her yazar, kendine özgü, bir görüntüler dünyasını anımsatır insana. Halikarnas'ın adının da bende uyardığı çağrışım, çivit mavisi bir deniz, çiğ aydınlık sokaklar, beyaz taş evlerdir. Bir de

zaman dışlıktır. İlk çağla günümüz, denilebilir ki, özdeşleşmiştir. Halikarnas'la, 2500 yılı aşan oldukça geniş sayılabilecek bir alanda gidis gelişer yapar, kavasıdır bu onun, kuş gibi uçar orada, eğriler, doğrular, zıkkıncı çizer. Kuşkusuz günümüzde yaşamaktayız, ama bir adım da attık mı ilk uygarlıkların beşiğinde buluruz kendimizi. Ve içten, sesi sağduyudan gelen bir anlatım biçimi içinde, doğasıl bir karmaşada, doğanın şaşmaz düzeni kapsar, kuşaklar tüm yapıtını.

Melih Cevdet ANDAY

★

MERHABA BALIKÇI..

Balıkçı her türü yaşamı ile yani davranışları ve düşünceleri ile çağımızın en ilginç kişilerinden biriydi. Ona uzağımızdaki bir sanatçı gibi sadece yaptıkları, ettikleri, yazdıkları açısından bakmakla yetinmeyiz. Yaşamının her yönü ile ona bakmak, ona yaşamak zorundayız. Çünkü balıkçı yarattığı eserlerin paralelinde inanılmaz, mitolojik kişiliğini de birlikte büyütüştür. İlk defa karşılaşan bir kimse bile hamuru, mayası, fırını, başka bir kişilik önünde olduğunu hemen anlardı.

Bir eli yerde, bir eli gökte konuşurken neyi anlatıyorsa, onlarla birlikte şaha kalkar, uğuldar, kükrer, ya da insanın tâ içine işleyen fısıltılardan geçerek şirri bir suskunluk olurdu.

Bu tavrı, Anadoluyu tümü ile öylesine kendileştirerek anlatmaya çalışıyordu ki, onun bu tutumu bir başka açıdan Atatürk'ün tutumuna benzerdi.

Batınır Yunan uygarlığı diye adlandırdığı ve dayandığı düşünce, davranış bütününün Yunan'la ilgili olmayan Anadolu uygarlığı olduğunu söylerdi. Bugün bu topraklar üzerinde oturan bizlerin bu uygarlığın asıl vârisi olduğumuza inanırdı. Bu düşünceyi temellendirmek için bin dereden bin su getirirdi. Ötümüzdeki günlerde bu kaynaklara iyiler kim bilir daha nice doğrulara yanaşılacaktır.

Sabahattin BATUR

HALIKARNAS BALIKÇISI

ANADOLU EFSANELERİ

ÜÇÜNCÜ BASKI
ÇIKIYOR

10 LİRA

YEDİTEPE YAYINLARI

80'İNDE BİLE BİR
DELİKANLI İDİ

Balıkçı'nın ölüm haberini radyodan duyan dostlar, hemen bana haber verdiler. Şaşkırdım; şaşkına döndüm. Bu, onun için beklenen bir sonuçtu: Son aylarını ağır bir hastalıkla yatakta geçiriyordu. Ama insan, hele onu yakından tanıyan bir insan, böyle canlı, hareketli, 80'inde bile genç bir delikanlılık ölümüne inanmıyor. Evet, Halikarnas, 80'inde bile bir delikanlı idi. Son zamanlarda bazı hastalıklar onu göçertmeye başlamıştı. Ama o bana yazdığı mektuplarda hep o eski canlılığını elinde tutuyordu.

Halikarnas gibi üstün ve orijinal bir kişiliği olan bir yazara, bir sanatçıya hiç rastlamadım. Böyle bir kimse Türkiye'de ilk ve tek idi.

Şimdiye kadar onun 8 kitabını yayımladım. Bunların hepsi okurlar tarafından en çok beğenilen yayımların olmuştur. Bu ölüm haberinin yankıları her halde yurt çapında geniş olacaktır. Benim gibi gözleri yaşlı insanların sayısı da öyle.

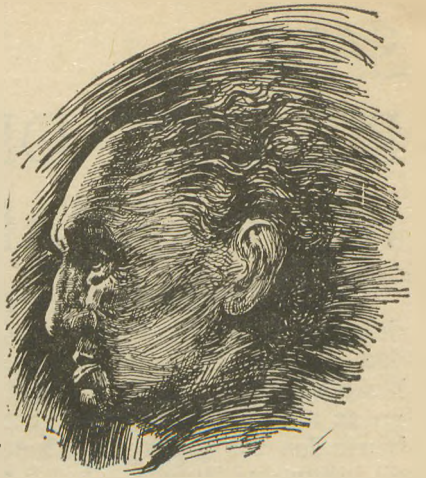
Hüsamettin BOZOK

★

YAŞAYAN CANLI BİR
HEYKELDİ O

Ölen bir destan ardından sayısız anılan üşüşür belleklere. İşte Cevat Şakir ödül. Acı haberi, yaşamını toptan anımsamaya, o egsiz kişiliğini, zengin yaşam hikâyesini anmaya çağırıyor bizi. Düşünüyorum, öyle bir, beş, on yüz, beş yüz tanıdığının belleğinde bir kenlerle, anıdıklarıyla hemen tamamlanacak bir yaşam değildi bu. Yazarlığı üzerinde durmayacağı m. Çünkü, bu konu bir inceleme, bir zaman sorunu. İlk akla gelen onun kişiliği. Öyle bir kişilik ki, ancak Cevat Şakir'le var. Onsuz yok. Bu yokluk ölümün anlamını, acılığını ortaya çıkarıyor bütün açıklığıyla.

Daha açıklamaya çalışayım bu düşünceyi. Bir toplum büyük yazarlar yetiştirebilir. Ama bir de insanın, yaşamının bütün hesabı önüne çıkarıldığı zaman aldığı bir bütünlük var. Kişilik orada beliriyor. Öyle özgün bir kişilik vardı ki, o sevgili büyük insanın kendinden önce gelen bir kimseyi nasıl anımsıyorsa, nasıl egsizce, kendisinden sonra da yerinin doldurulmayacağına inanırdı, kendisini tanıyanları. Önce buradan duyuyor, yorumluyorum onun kaybını. Sanki büyük bir heykel kaldırıldı büyük bir alandan. Daha doğrusu geçirdiği, adım attığı bütün alanlardan. Yaşayan canlı bir heykeldi o. Eski Yunan tanrılarıyla akrabaydı o heykel. Evet bir efsane kişiydi

Kendi fırçasıyla
Cevat Şakir

Cevat Şakir. Bu efsane onun sayısız tutkularla dolu yaşamı, nükteleri, sözü sohbeti üzerine anlatılanlarla doğdu. İstanbullu, İzmirli aydın çevreler ile Bodrum'un balıkçıları, narenciye ekicileri, İzmir'in esnafı geliştirmekte bir bakıma yarıştılar bu efsaneyi. Bir gün Bodrum'a yolunuz düşerse yaşlılar, kadınlar, çocuklar aralarında bir balıkçının yaşadığını hayranlıkla anlatacaklardır sizlere. Size bu dinleyeceklerinizi anlatacaklar arasında onun yüzünü bile görmemiş 18-20 yaşında gençler ilk karşılayacaklarınız. Bodrum Belediye Parkında bahçıvan olarak çalışmış, eşsiz bir bahçe yetiştirmiş i. Çeşitli kaktüsler, tropikal çiçekler, Akdeniz bitkileriyle doluydu. Grey frut fidanını memleketimize ilk getiren, yetiştiren odur. Bir zamanlar tutucu çevreler, aşırı bir solcu olarak üzmüşlerdi onu. Çağdaş gerçekleri, geri kalmış bir toplumda herkesten önce kavramış bir aydın olmanın diyetini ağır şekilde ödedi. 1945'te son kez bir daha hapse girmişti. (Bir içki sohbetinde Valiye sövdü diye). Seneler değerinin anlaşılmamasına yardımcı oldu. Bugün Bodrum'un en büyük caddesi onun adını taşır. Ve o, Bodrum toprağında bir efsane kişisi gibi yerini bulacaktır. >

Necati CUMALI

★

ÇİĞİRLAR AÇAN
BİR CANLIDIR O...

Halikarnas Balıkcısı'nı 20 yıldır tanırım. Destlugumuz da o kadar eskidir. 20 yılın her gününde Halikarnas Balıkcısı benim için ne kadar canlı idiyse, bugün de öyle canlıdır, kendi deyimleriyle diridir. Öyle de kalacaktır. Çünkü yalnız benim ve öbür dostları için değil, Halikarnas Balıkcısı, bütün Türkiye için, Türkiye dışında birçok insanlar, okurlar ve düşünürler için canlıdır. Gittikçe daha çok canlanacaktır. Neden? dersiniz, o bir canlılık kaynağı

Bitirecek Onca Yapıt Varken...

Halikarnas Bahçısı, Türk Sanat dünyasında büyük yer tutan en özgün en renkli kişilerden biridir. Yazılarında olduğu kadar sohbetlerinde de coşkun, şakrak, yürek dolu bir sanatçıydı. Aynı günün yirmi dört saatinde sanat ışıkları saçan bir doğa harikasıydı. (Uykusunda da Dali'nin tablolarına benzer düşler gördüğünü söylerdi.) Onun zaman geçtikçe daha çok ilgi görecektir yazılı eserleri yanında o renkli ve sıcak sohbetlerinin de hayranları tarafından derlenmiş olmasını ne kadar isterdim.

Halikarnas Bahçısı, doğa karşısında çocuk gibi sürekli bir tecessüs ve hayret içindeydi, yüreği yaşama sevinciyle çağıl çağıl çağlardı. Son gününe dek yüzündeki çocuksu anlamın değişmemesi bundan olsa yerek. Yazılarını yere uzanıp kalemi ağzına banarak yazması da her halde bundan yadigarıydı.

Bahçeci, yeni Türk kültür ve sanatının Batıdan değil, Anadolu'ya yatan özgün uygarlıkların kökeninden mayaya anması gerektiğini ispatlamağa çalışmakla geçen yazın yaşamını, geçim yaşamıyla bağdaştırmasıyla dek, utmak zorunda kaldığı işlerin hiç birini küçümsememiş, onlara kişiliğinden ka kıyınca bulunmuştur. Örneğin bahçecilikle geçindiği yıllarda süngerci arkadaşları için, ürünü arttıracak araçlar icat etmiş, belediye bahçivanlığı sırasında da, toprakla uğraşanlara gelir sağlayacak meyva türleri getirtmiştir. Ömrünün son günlerine dek sürdürdüğü r e h b e r l i k'i de Anadolu uygarlıklarının öncülüğüne ait buluşlarını tanıtmaya yarayan bir tür k ü r s ü durumuna getirmişti. Her ülkeden gelen meraklı ve aydın kişilere somut örnekler göstererek, şakrak - nükteli bir dille, buluşlarını anlatırken, artık dünyanın başka bir köşesini aydınlatacak ip uçları da ele geçirdiği olurdu. Bu konuşmalarında Anadolu uygarlığının baha biçilmez kalıntılarını tahrip eden bağnazlara taşlamalar yağdırıyordu da ihmal etmezdi. Örneğin Sen Jan şövalyeleri tarafından, o canım Helenistik yapıların yıkılmasından yararlanarak yapılan Bodrum kalesini yerisini hiç unutamam. Bodrum bahçivani iken iftar vakti ramazan topunu ateşleme görevi kendisine verildiğinde, kaleyi yıkmak için, surlara yaklaştı- rıp çocuksu bir umutla topu her akşam nasıl ateşlediğini fandan'lerle, bittabi'lerle, di mi ya'larla anlatışı hâlâ kulaklarımcaadır.

1947'de Bodrum'dan İzmir'e göçtüğünde Anadolu gazetesine hem en her akşam uğrardı. Çoğu zaman filesinde eve götürülmek üzere bahçeci manavlardan ucuza alınmış bir trança kellesi bulunurdu. Akşamları gazete yazı ailesinin çalıştığı büyük odanın gece nöbetçisi için camekânla yapılmış bölümünde sakız leblebisi beyaz peynir ve mevsim meyvalarından oluşmuş bir t e l g r a f sofrası bulunurdu. Hemen her gün yazarlardan biri, bir olayı bahane ederek bir şişe rakı akdırırdı. Sevinç haberinden kinaye olarak bu şişeye telgraf denirdi. Masada üç kulpsuz fincan, kadeh görevini görürdü. Karşı odada konyağımı yudumlayan gazetecinin pa'ronuna saygılı olarak, içki gizli içilirdi. O'nalakiler arada bir, bölmeye girip demlenirlerdi. Bahçeci de böyle akşamlarda bölmeye girenlere katılırdı. Elinin tersiyle ağzını silerek dışarı çıktığında, gazetede yapacak işi olmadığında, sürgünlük yıllarının anılarını gençlik anılarıyla karıştırarak anlatır, araya ünlü operalardan aryalar katardı. «Ölüm de var!» diye Bodrum sokaklarında dolaşan meczubu, vurguna çarpılan süngercin'n deniz dibi aydınlığında yitişini, sedef kabuğu üzerinde imba'la sürüklenerek gelen Afrodit'in köylü genç kız kılığında sokaklarda salınarak dolaşmasını âdeta temsil ederdi.

O yıllarda bahçecinin biri, bir meyhanedeki konuşmasını resmî makamlara ilettiğinden, bir süre tutuklanmıştı. O içerdeyken bahar açmış, kırlangıçlar gelmişti. O gün ziyaretine gittiğimde son derece üzgündü: «Mavi gökte kırlangıçlar çığlık atıp uçarken beni burada neye tutuyorlar?» dedi. uçmak isteyen iri bir kuş gibi uzun kollarını iki yana açarak. Gözleri nemliydi, yüzünde çocuksu bir hayret vardı.

Sonsuzluğa kanat açtığında da onun çocuksu bir hayretle: «Bitirecek onca yapıt varken böyle vakitsiz geliş neye ki?» diye yakıldığını duyar gibiyim.

dır. Hep değişen, düşünce ve sanatın çeşitli alanlarında ufuklar ve çığırar açan bir canlıdır o. Canallığının kaynağının kaynağı nedir diye sorarsanız, onun doğa ve insanla yeni bir ilişki kurmayı başarmış olmasıdır. Bodrum'u o canlandırdı, Anadolu kültürünün temellerine o indi ve inme yollarını gösterdi. Ege'yi bütün kültürüyle o doğru yoldan tandı. Açtığı çığırardan ancak şimdi yürümeye başlıyoruz. Bu yolun nereye varacağını biz dostları görümeceğiz. Türkiye'nin gelecek kuşakları daha iyi görebileceklerdir. Bugün ölümünden duyduğum üzüntü, onun yurdumuza yaptığı iyiliği düşünmek sevinci karşısında hiç kalır. Bütün dünyaya anlaşılabilir ve benimsenebilir bir uygar Türk düşüncesinin temellerini o attı. Düşünürümüzü ve büyük düşünürümüzü olarak kala-

caktır. Merhabası sonsuzluğa dek çınlayacaktır, geleceğin insanlarına doğa sevgisi, yurt sevgisi ve insan sevgisi vere vere... Merhaba Bahçeci'ya ve onun düşünceleriyle mutluluk yollarında yürüyecek olan bütün güzel insanlara.

Azra ERHAT

★

MERHABAYI ONDAN ÖĞRENDİK

Kaybımı büyük üzüntüyle duydum. Biz merhabayı ondan öğrendik. Bütün Ege kıyılarını, Bodrum'u sevmeyi o öğretti bize.. Biliyorsunuz biz her yıl mavi gezilere çıkarız. İlk mavi geziyi o düzenlemişti. Ege kıyılarının güzelliğini bize o gösterdi, o sevdirdi. Erçok zenginimiz, o kıyılarda dünya kadar para verip arsa alıyorlarsa, bunu Cevat'a borçlu-

(Sonu on dördüncüde)

ÖLÜM SON SÖZ DEĞİLDİR

— Halikarnas Bahçısı'nın anısına —

burnuma
ihlamur kokuları geliyor
oooooh
açın
ardına kadar açın pencereleri
yattığım şu karyoladan
son defa kucaklamak istiyorum baharı

kim diyorsa yalan
ölüm
son söz değildir
yorgunluk gidermektir sadece
aslılan avuçlarımızın ılıklığıdır
hep kalır
ve elim sende oyunlarında
çocuktan çocuğa geçer

yaşamak
bir turna göğüdüdür
kalan kahr
giden gider
ama hiç eksilmez
eksilen
ellerimizin kiridir
yani namertler
yıkılır
biterler

burnuma
kokunuz geliyor çocuklar
oooooh
açın
ardına kadar açın pencereleri
yaklaşan seslerinize yaslınsın başım
yaslınsın ki
güme gitmesin alnım
hem kaldırın karnımdaki bıçağı
ben ölme'lim
geleceği linliyorum
bantıyarım

merhaba bahar
merhaba ihlamurlar
merhaba çocuklar
merhaba
merhaba
merhabaaaaaa

AYKUT POTURCUĞLU

KEMAL BİLBAŞAR

ÖLÜMDEN KORKMADI HiÇ

ÖLÜMÜNDEYEN yirmi gün değin öneydi. Bankçı'yı görmeye gittik. Salonunda bir divanda yatıyordu. Durumunu, halini hep biliyorduk. Salonun kapısını girince, her zaman olduğu gibi bir «Merhaba!» geçtim. Şöyle bir coğuldu; gözlerinin içi gülerken, «E... Merhaba!» karşılığını verdi. Kızı Aliye, b.z bir yanlışlık yapmayalım, hastalığının adını anmayalım diye, «Babam,» dedi, «banyoda düştü, ayağı kaymış, kalça kemiğinde çatlak varmış; oturduğu zaman çok acı çekiyor...» Birlikte gittiğimiz Turgay Gönenç, Rıdvan Bor-teçin, birbirimize baktık; zaten gelirken sözleşmiştik, kanser sözcüğünü ağzımıza almayacaktık. Rıdvan Bey —İzmir Altay Kulübü Başkanı— hemen kırık ve çatlakların nasıl kaynadığını, banyodan geçen olaylardan söz ederek anlatmaya başladı. Baktım, Cevat Bey, uzandığı yerden gülümseyerek onu dinliyor; bir bir bize bakıyordu. İşte bu anda çok fena oldum: Halikarnas Balıkçısı'nın kendi durumunu bizden iyi bildiğini hissettim. Biz, beş yaşında çocuğu avuturcasına, «Kaynar kemik, geçer elbette...» diye konuşurken o, içinden muhakkak bizimle alay ediyordu. Sonunda, «Canım, yaş seksen yedi, canı ister e kaynar, istemezse kaynamaz... F. Merhaba! der, ceker gideriz...» dedi. Konuşurken yoruluyordu; çok kalmadık vana'da ayrıldık. Eve, çok üzgün döndüm. En az yirmi beş yıldır Balıkçı ile zaman zaman bir araya geldiğimiz günleri, saatleri düşündüm. Neler konuşmamıştık, neler söyleşmemiştik... Daha doğrusu o bize, bana neler anlatmamıştı? Aklım fikrim karışmıştı. Bir anım, nedense hep zihnimi yoruyor, gözümlerin önünden gitmiyordu: Büyük oğlum alı aylıktı. Cevat Bey, Hatay semtinde bir küçük evde oturuyordu. O zamanlar İzmir'in Hatay semti, böyle kat kat binalarla dolu değildi. Bir tepenin üzerinden, küçük evinden Balıkçı İzmir köfzini rahatlıkla seyredebiliyordu. Deniz, daha da iyi görünsün diye, evin üst katına kendi eliyle tuğladan bir oda örmüşü. Ne ki bu odaya, bir yapıcı merdiveniyle çıkmak zorunluğu vardı. Cevat Bey, «buyurun denizi görmeye!» demişti. Herkes dik yapıcı merdivenine tırmanmaya başladı. Bizim hanım, kucağında oğlumla kalakaldı; merdivene tırmanamazdı çocuk kucağında.

GELECEK SAYIDA:

- ★ Halikarnas Balıkçısı'nın hiç bir yerde yayımlanmamış bir yazısı.
- ★ Halikarnas Balıkçısı'nın dostlarına gönderdiği mektuplardan seçmeler.

Çocuğu aşağıda bırakmaya karar verdiğimiz sırada, Cevat Bey yetişti: «Olmaz!» diye güledi, «çocuk ilk kez denizi görecektir uzakta!». Bizim Şükrü'yü koltuğunun altına aldığı gibi, bir solukta merdiveni çıktı. Bir yandan da söylüyordu: «Oğlum, İzmir körfezine uzak bakacaksın, uzaktan bakarsan denize benzer. Yakından bakarsan, yanına sokulursan bulaşık suyudur...» Onun arkasından tırmanırken, ne demek istediğini çok iyi anlıyordum: Şehir'in lâğımının, pisliğinin kirlettiği, İzmir'in denizi sevmiyordu: Arşipel'e, Gökova'ya, Bodrum'un denizlerine özlem duyuyordu. Büyük oğlum Şükrü, bugün yirmi dört yaşında, üç ay sonra mimarlık diplomasını alıyor. Geçen yıl yine Balıkçı'yı annesi, küçük oğlum görmeye gitmiştik. Fadıl da Hukuk Fakültesinin üçüncü sınıfında. Koca Cevat Bey, bana bir sigara uzattı; içmediğimi unutarak, sonra Fadıl'a döndü; ona çocukluğundan beri «zeytin gözlü oğlum!» derdi. Ona «Yak bakalım bir sigara...» dedi. Küçük oğlum, benim yanımda sigara içmek istemiyordu. Cevat Bey, ters ters bana baktı; ben de «yak oğlum!» dedim. İşte o zaman Cevat Bey, coştı: «Hey gidi günler!» diye söylendi; «yahu bu çocukları kucağımızda taşıyorluk; şimdi karşılıklı sigara tütürüyoruz... Keyfe bak sen!» Sonra bana kızdı; ne diye sigarayı bırakmışım? On yıldır içmiyordum. «Ben», dedi, «yirmi beş yıl önce hastalandım. Abdi Muhtar —bir zamanların İzmir'in ünlü doktorlarından— bana dedi ki, Cevat, bir tek sigara daha içersen öleceksin... E... Yahu! sigara içmeden nasıl durur adam? Bir gün, iki gün sabır... Baktım olmayacak, ver yansın ettim... Ne dersin be Samim; Allah rahmet eyleye doktor öldü; ben hâlâ sigara içiyorum!» Düşündüm Balıkçı'yı son görmemden dönüş'e, 1954'de ölen babam sağ olsaydı, Cevat Bey'in yaşında olacaktı. Balıkçı'nın bir ara, yeteri kadar yaşadık demesi bana dokunmuştu. Gerçi yeteri kadar yaşamıştı ama, daha yapacağı, yazacakları vardı. Epikür, «Ölümden korkmuyorum, çünkü ölüm geldiğinde, ben yokum. Ben, var oldukça da ölüm yok...» demişti. Epikür'ün dediklerini Cevat Bey benden iyi bilirdi. Cevat Bey'i son görüşüm oldu o gün. Nedeni de, bir daha gidemem de su ölümün gelisini kendimde denemem oldu: hiç de korkulacak bir şey değil: Halikarnas Balıkçısı'yla İzmir'de geçen yirmi beş yılımızın anılarıyla o gece yatağıma girdiimde, otuz yıllık ülserimin deprestliğini hissettim. Midede büyük bir sancı vardı. İlaç alıyordum. Geçer gibi oldu sancı, bu kez midem bulanmaya başladı. Kalkıp tuvalete gitmek zorunluğumu duydum. Yatak odasının kanısına değin gelebilmişim. Orada kendimi vitirip düştüğümü anımsamıyorum. Başım konarcasına bir sandalveve çarpmış. Eşim, oğlum burnuma kolonya tutarken, beni sararken kendime gelebildim. Hani diyarı gurbete gitmiş gelmiş say! Gelmesem kendime ne olurdu? Gelmezdim; ne var ki, Balıkçı gibi ister 87 ol ister 57 ol, insanın bitiremediği birtakım işler olu-

yor gidince geride kalan... Gidip gelmem bile, mide kanaması bile, aziz Cevat Bey'in cenazesinde bulunmaktan beni alakoydu. İnsan, buna bile uzulüyor. İzmir Belediye Başkanı Osman Kibar, Bodrum'a Cevat Bey'i götürecektir cenaze arabasını esirgemiş; vermemiş. Bu bir sanatçının manevî kişiliğine hakarettir, diyeceğim ama Cevat Bey, maneviyata inanmazdı. Bodrumlular, Belediye Başkanları ile gelip İzmir'den Halikarnas Balıkçısı'nı aldılar. Görkemli bir tören yapmışlar ilçelerini küçük bir kıyı köyünden, bütün Türkiye'nin duyduğu öğrendiği bir şehir yapan gerçek Halikarnas'lıya. Onun en büyük eseri, sürgüne gidip kaldığı, yoktan var ettiği, portakal, limon, mandalin bahçeleriyle süsleyip kalkındırdığı Bodrum şehridir. Bodrum'u önce bütün tarihyle, Anadolu uygarlığı içinde yarattı; sonra yaşattı (yazdı). Bodrum, onun kadrini bildi; yüksek, denize bakan bir tepesine yatırı onu. İzmir Belediye Başkanı Kibar'ın kitap okumaya vakti olmadığından onun manevî kişiliğine elbette saygısı olmayacaktı. Ne ki, Anadolu ve Yunanistan filozoflarını inceleyen Halikarnas Balıkçısı, bir eserinde der ki: Yunanlı maneviyatçı, ruhçu filozoflar, yellenmekten korkarlardı; ruhları yanlış yerlerinden çıkmasın diye... Materyalist Anadolu filozoflarına tutkundu ve de kendisi Anadolu gerçeği bir filozoftu. Onun Anadolu felsefesine bağlılığı, inanmışlığı, bana bir mahkemesinin öyküsünü anlatıyor:

1946'larla ben askerdim; İzmir'de yoktum. Naci Sadullah anlattı: Bir meyhanede içiyorlarmış; söz sohbet verinde, elbette politikada. Densizin biri, savcıya gitti, «Efendim,» dedi. «Cevat Şakir Bey meyhanede hükümetin manevî şahsiyetine hakarete ti...» Almışlar Balıkçı'yı ha'imin önüne çıkarılmışlar. Hakim sormuş: «Sizin hükümetin manevî şahsiyetine hakareti ettiğiniz iddia edilmiyor; bir diyeceğiniz var mı?» Olmaz mı Balıkçı'nın diyeceği: «Sayın Hakim Beyefendi, bir insanın şahsiyeti vardır. Toplu halde insanların yine bir şahsiyetleri vardır; ama ben, manevî şahsiyet diye bir şeye inanmam, yoktur bir kişinin, ya da topluluğun manevî şahsiyeti. Benim de bir şahsiyetim (kişiliğim) vardır. Manevî şahsiyetim yoktur. Eğer tarafınızdan insanların ve toplulukların ayrıca manevî şahsiyetleri olduğu kabul ediliyorsa; ben, deniz, manevî şahsiyetimi şöylece yere sererim, kendim bir kenara çekilevim; manevî şahsiyetlerimi tahkir ettiğim iddia edilen erkân-ı hükümet, benim yere serdiğim manevî şahsiyetimin üzerinden tene tepes geçsinler; ben de seyrederip güleyim!...»

Evet, ünlü Halikarnas Balıkçısı, materyalist Anadolu filozoflarına bağlıydı. Ruhçuluğa, maneviyata inanmazdı. Bu yüzden ki ölümünden korkmıyordu. Üzüntüsü, varım kalmış işleri kalan dünya yüzünde... Zaten insan, kaç yaşında ölürse ölsün, yapılacak bir işi kalır elbette dünyada. Yaptıkları, yapabildikleri ile de anılır.

Anılarda Büyüyen

— Merhaba!..

diye patlayan bir nara ile girdi hızla açılan kapının ardından. Bir elini erkeğeşesine havala sallıyarak salondaki kalabalığı selâmlıyordu. Oradakiler büyük bir sevinç içinde karşılık verdiler:

— Merhaba! Merhaba Balıkçı!

Herkeze uyarak ben de «Merhaba!» ya katıldım. Dışarıdaki ışık daha mı güçlüydü neydi? Halikarnas Balıkçısı dev gibi iri yapılı görünüyordu. Saçları kendi rüzgârını kendi üstünde taşıyor, gözleri çakmak çakmak kendi ışından aydınlanıyordu. Besbelli korkunç ve karanlık savaşlardan büyük bir utkuyla dönüyordu. Ortaya doğru ilerledi ve :

— Nedir, böyle gelip toplanmışsınız buraya? dışarıda kınından yeni çıkmış pıçak gibi bir rüzgâr esiyor. İnsana gerçekten yaşamının ne demek olduğunu anlatıyor alimallah. Gitmeli kıyıya denile karşı durmalı. Çarpıtıkça toz duman olan dalgaların insanı kamçılayan havasını taaa ciğerlerine çekmeli! He he Heeyyt! işte o zaman anlarsınız yaşamının tadını; anladınız mıydı!

1948 yılını dolduran ve izliyen günlerde İzmir Şehir Tiyatrosu çevresinde coşkulu bir canlılık vardı. Yeni kurulmakta olan tiyatronun sağlam temellere oturabilmesi ve tutunabilmesi için aydınlar, sanatçılar yönetmen Avni Dilligil'e ellerinden geldiğince yardımcı oluyorlardı. Dünyanın en ünlü tiyatrolarındaki çalışmalar, çeşitli yayınlardan izleniyor, sahneye koyma yöntemleri üzerindeki tartışmalar ve yorumlar türkçeye çevriliyordu. Her hafta perşembe akşamları, açık oturum benzeri, toplantılar bu çalışmalara ışık tutabilecek konuşmalar yapıyordu. O günlerde Shakespeare'in yeni bir oyunu sahneye konulacağından Halikarnas Balıkçısının bilgisine de başvuruluyordu. En iyi bildiği şeyleri bile biliyor görünmekten hiç mi hiç hoşlanmadığı her türlü davranışından anlaşılıyordu. Sorulan soruları duymamış gibi ilgisizce karşılıyor, birkaç kez üstelendikten sonra da yüzünde tatsız çizgiler beliriyor, zorla sına sokulan bir öğrenci gibi sıkılıyor. Bir fırtına gibi kapıdan giren ve bütün salonun havasını değiştiren bu kocaman adamın bir süre sonra bu hale

Fikret Adil ile

gelmesi canımı sıkıyordu. Bir iki kıvrandıktan sonra yeniden dineldi, yüzüne gözüne ve ellerine canlılık geldi :

— Bırakın bu konuları a canım! Söylenecek başka sözünüz yok mu sizin?! Karadan, havadan, sudan konuşalım ta.li ta.li! Di mi ya!... Shakespeare dura dursun olduğu yerde.

Sözü alan Balıkçı o günün fırtınalı havasının çağrışımlarına uyarak başından geçmiş olayları anlattı. Ege kıyılarındaki küçük adaların çevresinde nasıl fırtınalara yakalandıklarını, ölüm kalım çekişmesinden nasıl kıl payı kurtulduklarını dile getirdi. Hepimiz büyülenmişcesine kıpırdamadan Balıkçı'yı dinliyorduk. Anlatılanlar olmuş bitmiş claylar değil, içinde bizimde bulduğumuz, yaşadığımız korkulu dakikalardı. Sadece dinlemiyor, belki daha çok ışığı, gölgesi, rengi, kokusu ve ıslaklığı ile, soğuğu ile her şeyi taa iliklerimize kadar duyuyorduk. Bütün oradakiler o küçük küçük teknenin içindeydik. Balıkçı olayları bize anlatabilmek için sözcüklerle ye'inmiyor, ne tür davranışlarda bulunduğunu elleri kolları ile, ayağa kalkarak bütün gövdesiyle yaşıyordu.

Noktanın konduğu, soluk almak içine herkesin sallanmak üzere okluğu, sigaraların tümeye başladığı bir sırada oradakilerden birisi yine aynı yere dönerek Shakespeare konusunu kurcalamıştı.

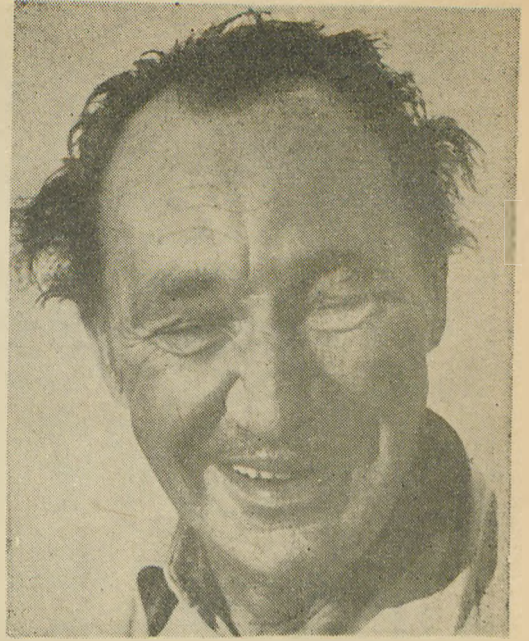
— Canım efendim, sen ona bakarsan Shakespeare'de bir çok öteki ünlüler gibi Yunan ve Latince tiyatrosundan aşırıp devşirmiştir. Bittabi onların da aşırıp devşirdikleri bir yerler vardır; ama şimdilik bilemiyoruz. Demiş ve bir kahkaha atmıştı.

İzmir'in, nedeni anlaşılmasın, dürgün, duruk havasına canlılık veren bu toplantı günlerini ipe çekerdik. Ne var ki Balıkçı'yı bir daha o toplantılarda görmedim. O gün çağrılı olduğunu bile unutarak bir raslantı sonucu şöyle bir uğayıvermişmiş.

Kimi günler Kemeraltı caddesinde, kimi günler Konak alanında raslaşırdık. Akşam üzerleri, içi tıklım tıklım sevoze, meyva, et, balık dolu fileleriyle tramvay durağına doğru giderdi. Kaç kereler filenin bir ucundan tutmak istedimse de kabul ettiremedim.

— Yok a canım, ben taşırım kendi yükümü! Kimseye güvenmedim bunu doldururken. Hadi diyelim bugün sen yardım ettin, peki yarın kimi bulacağım? Yukarı aşağı haftada bir kez ben bu seferi yaparım.

Hiç bir işim olmadığı halde Balıkçı'yla birlikte olmak için kimi akşam üzerleri tramvaya birlikte biner, Göztepe durağına kadar giderdim. Balıkçı oradan yukarı doğru vurur bense geri dönerdim. Kimi karşılaşmalarımızda içi yine aynı biçimde dolu olan filevi Konak tramvay durağındaki adımı bilmediğim cılız bir ağacın dalına asar Kemeraltı'nın küçük meyhanelerinden birisine dönerdik. Fileye bir şey olacağından en küçük kuşkusu yoktu. Orası ilk durakmış, her an bir kişi bulunmuş. Fileyi gören bekleyenlerden birisinin olduğunu sanırmış. Herkes binip gittikten sonra

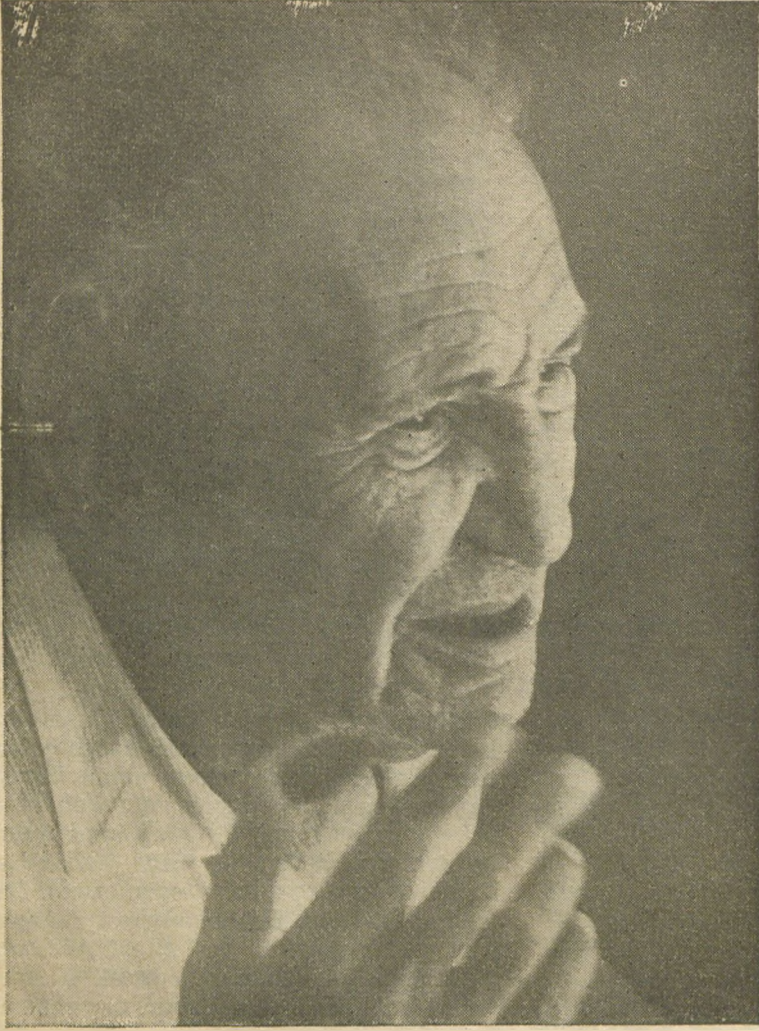
(Fotoğraf : Ara Güler)

tek başına birisi gelebilirmiş. Nasıl olsa hemen karşıda Ankara Palas pastahanesi, kahvehanesi varmış, onun büyük camları ardından dışarı seyreden kimseler oturuyormuş. bu tek başına gelen kötü niyetli birisi bile olsa bunca bakanların önünde cesaret edemezmiş. Danası da varmış. Bütün bunlara rağmen kurnaz birisi çıkar da fileyi yüklenip giderse helâl olsunmuş. Artık o onun hakkı imiş. Balık kokusuna dayanamayan kedilerden çekinmeye de neden yokmuş. Çünkü bu çevrenin köpekleri kedilere göz açtırmıyorlarmış. Ama kedilerle köpekler anlaşırca o zaman da bir diyeceği yokmuş.

Kemeraltı'ndaki küçük meyhanenin küçük küçük masalarında karşılıklı taburelere oturur, kadehlerimizi yudumlamaya başlardık. Günlük ve kişisel sorunlar bile kadehler ilerledikçe dünyanın en önemli konuları olurlar. Düşüncenin, hayal gücünün sınırları genişler, olumsuzlar olumlu görünmeye başlar. Hele Balıkçı ile oturulmuşsa dağlardan denizlerden geçilir, bulutlarla sefere çıkılır. İlk kadehlerin yudumlandığı sırada rüzgârın ne yönden eseceği pek belli olmazdı. Kimi aramızdan alırdık rüzgârı büyük küçük bütün yelkenlerimiz dolurur kıyılardan kıyıları sekerdik. Kimi zaman rüzgârın gözüne gözüne giderek volta attığımız olurdu. Canakkale'ye doğru mu kırmıştık dümenimizi icimizi bir ateş sarardı Sirenlerin vaklaşan ezgilerinden. Korkardık tutsaklığından en büyük zevklerin. Ege kıyılarına doğru mu yol alıyoruz pupa yelken. Mavestro Ponente mi esiyor en inandığı Balıkçı'nın. ona göre konusurdu Olimpos'ta konaklıyan'lar. Ona göre toplanırlar görüşürler ve bize geçit izni verirlerdi. İçimizde daha mı bir yerlere gitmek hevesi kabarıyor, vervansın ederdik Akdeniz'e doğru. Ufuklarda kuşukulu bulutlar mı kabarmaya başladı hemen sığmırdık bir başka Olimpos'un eteklerine. Mayestro Ponente'nin yerini kalleşcesine Perikule Niyente mi almya

SABAHATTİN BATUR

(Sonu on ikincide)

(Fotoğraf : Ara Güler)

İLHAMİ BEKİR'DEN HÜSAMETTİN BOZOK'A MEKTUP

Kardeşim Hüsamettin Bozok,

Sana Fransız Sosyalist Parti'si başkanı mı bakanı mı ne, onun beresinin Cevat'a, Cevat'tan da bana nasıl geçtiğini yazacağım; vaz geçtim. Güç ve uzun olacak. Başka zaman yazarım.

Sen Halikarnas Balıkcısı'nı sevmiş, yüreктen ve gereğince değerlendirmiş bir yazarısın. Bir sonraki, daha bir sonraki, daha da bir sonraki sayılarda da onunla ilgili yazılar yayımlıyabilirsin; değer!

Sana bir şey öğütlemek isterim.

Tuhaftır, bir önemli insan ölünce, hence kişi, bu zat hakkında doğru yanlış —hatta bazen de düzmec— bir şeyler karalar. Tıpkı birinin uyuturma bir şiiri, Nâzım Hikmet'e mal etmeğe kakışması gibi. Bunlara hemen inanmamalı, bunları hemen yayımlamamalıdır.

Ölmüşlerin kişiliklerini aydınlığa çıkaracak olan en doğru vesikalar, sağlıklarında eşe dosta, yakınlarına kendi elyazmalarıyla yazdıkları özel mektuplardır. Meselâ bende Cevat'ın «Palmye» yazısıyla beraber gönderilmiş bir mektubu var ki, an'ımı büyük. İnsan bu mektubu okuyunca, o en cıcaflı Menderes devrinde bile, resmî otoritelerin, valilerin dahi, gazetelere gizli açık nasıl baskı yaptıklarını; Balıkcı'nın Bodrum'a sürüklükten otuz yıl sonra da, insanlar tarafından nasıl rahatsız edildiğini ve bu arada onun nasıl bir malî sıkıntıda bulunduğunu çok iyi anlar. «Eugün Fransız mebuslarını gezdirdim ama, para değil, yine hava aldım».

İşte sen, Halikarnas Balıkcısı'nın eşe dosta, yakınlarına yazdığı mektupları bul buluştur ve yayımla! Böylece sevin sevdiğin bu benzersiz insanla ilgili büyük bir hizmet görmüş olursun!

Cevat Şakir gerçekten büyük bir insandı.

Tam elli yıl sürüttüğüm yazarlık piyasasında elliden fazla ünlü yazar tanıdım; kimi atak, kimi kontak, kimi süper megalomanyak, kimi kleptomani, morfinoman çoğu laf besisi ve hemen hepsi de raté dehalardı. Ama içlerinden üçünü tanıdım ki, üçü de lekesiz; yürek, kafa ve tam adamlıklarıyla insanüstü kişilerdi. Cevat Şakir işte bunlardan biridir.

Eir şulesi var ki gem'i canın

Fanusuna çığmız asumanın

beytini falanca Divan şairi değil de, Balıkcı söylemiştir sanılır. Ve sanılır ki «dünyanın bütün nime'leri, bir damla göz yaşına, b'ir damla insan kanına değmez» sözünü ünlü İran şairi değil de, Cevat söylemiştir. Onda öyle bir yürek vardı ki, kuşları, çiçekleri ve insanlarıyla yaradılışın sonsuz sevgisi; yakan, kül eden merhameti bu yüreğe dolmuştu da, yine az gelmişti. Eu, «İnsan ve insanlık uğruna yanmak, tutuşmak yok olmak istiyorum» diye cıvıyan bir yürekti. Hani bir şiir var. aç yavruları için, yüreğini parçalayıp an'ın anne nelikanların şiiri... İşte öylesine sevgi, şefkat ve acıma dolu bir yürek...

Halikarnas Balıkcısı, yalnız seven ve hep acıyan insandı.

Cevat Şakir, büyük bir şairdi. Her büyük sanatçı gibi, yapılamaz olan, yapılabilirse ancak onun yapabileceği güç bir konuyu işlemeği düşünmüştü: Anaya karşı duyulan sevgi ile delice âşık olunan kadına karşı olan duygularımızı karşı karşıya getirmek, çarpıştırmak, vuruşturmak ve, bir senteze varmak...

.....

Haydi şimdi sana Cevat'la ilgili bir anımı anla'tayım:

Bir geceydi —Gazetede ki (*), işler'ni bitirmişti. Yanıma geldi. Gözüne tashih masasında duran hikâyeri ilişmişti. Gördü ki sekreter yazıda oynamış, iki cümlesini de değiştirmiş. Gözlerinde şimşek çakar gibi oldu. Kaptı müsvetevi ve, cart cart yırttı. Sonra, benim kızarıp gibi olduğumu görünce «A canım! Kızma! Ver kolen'arı, tashihini ben yaparım!» demisti.

Kolumdan tuttu, «Merhaba! Haydi çıkalım!» dedi.

Yolda benden on lira istemişti, verdim. Bu on lirayla o zamanlar yüz duble rakı içilebilirdi. Düstük yollara. İlk uğraşımız, o zamanların meşhur mezecisi Filip oldu. «Dosi diyo duble Merhaba».

O gece üç, beş, on yere uğradık belki. Her gittiğimiz yerde Ruma Rumca, İtalyana İtalyanca hitab ediyor; Rumca, İtalyanca, İngilizce, hatta Farsça şi'rleri okuyor, gür sesiyle, ünlü operalardan parçalar gürletiyordu.

Neyse... Ben kaç duble içtim, o kaç merhaba cektii, hatırlamıyorum. Ertesi gün yine yanıma geldi. Bir merhaba savurdu. bir beyt cınlattı. Yepyeni bir on liralık uzattı bana.

— Eu ne? dedim.

— Senden on lira borç almış'ım ya!

— Fakat bu on liranın çoğunu ben yodim.

Öyle yumuşak, tatlı, ama mağrur bir çakışla baktı ki bana...

— Eğer o on lira olmasaydı, ben sana o ikramı yapabilir miydim? Merhaba! Merhaba Can. merhaba! Al paranı!...

İşte böyle Hüsamettin Bozok! Benden de sana yüreктen bir merhaba! İstersen bu mektubumu yayımlıyabilirsin.

İLHAMİ BEKİR

20.10.1973

(*) O zamanki Tan gazetesi. Yeditepe'nin notu.

BULUNMAZ BİR BALIKÇI

Eski taş evinin penceresinde Hüsamettin Bozok ve Samim Keçgözü
Ara Güler'in objektifi karşısında

EİRÇOK yazar, ortaya koyduğu yapıtının boyunda de-
ğildir. Balıkçı, kitaba sığmaz bir kişidir. Yaşantısı, bıraktığı
o birçok yapıtı arasında, en önemli olanıdır. Onunla dostlu-
ğumuz yirmi yedi yıllıktır. Derler ki, insanlar arasında en
iyi dostluk ya asker ocağında, ya da hapis hanede kuru ur-
muş. Biz Cevat'la hapis hane arkadaşız. Akriba «suçlama-
larla» dama düşmüştük: Ben «Parlamentonun» o ise «Hü-
kûmetin» manevî şahsiyetlerine «hakaret etmişiz!» Uzun
süre yattıktan sonra, «suçsuz» bulduk, ikimiz de koyu ve-
rilik. O günden bu yana da, kader, durun-durun, beni İz-
mir'e doğru itti. Dört kere. Her keresinde de Cevat'la ilişki-
miz daha sıkı-fıkıhğa, daha candan alan'arda buluşmağa
bizi yöneltti. Ona yaklaştıkça, içinde, insan'lara ve Anado'u-
nun toprak ve denizine karşı duyduğu o engin aşkı gördüm.

Balıkçı serapa iyi, serapa tebessüm, serapa güzelliği.
Ben ona, ilk rasladığım zaman, Eodrum, Halikarnassos so-
rûveni sona ermişti. Büyüyen çocuklarını okutmak için,
İzmir'e göçmüştü. Şimdi İzmir'in Broadway'ı sayılan Hatay
semti, o zamanlar bir dağ başıydı ve Cevat Şakir, orada kendi
ayağıyla kazdığı topraktan kestiği kerpiçlerle, bir ev yap-
mıştı. Evde elektriği ve suyu yoktu. Işık pe'rol lambasından,
su ise aşağılardaki çeşmelerden gelmekteydi. Erzen hapis-
haneye düşmesi de, bu mahrumiyetlerden olmuştur. Bir gün
karısı eline bir teneke tutuşturmuş, paz alm getirmesini söy-
lemişti. Cevat, aşağıda, bakkala gitmiş, bakkal da gazin kar-
neyle verildiğini söylemiş. Karnenin nereler alındığını so-
runca da bakkal, ona muhtardan saçlayabileceğini haber
vermiş. Muhtarı aramağa koyulan Balıkçı, onun İkiceşmelik'te
bir meyhanede bulunabileceğini öğrenmişti. Muhtar, o gün
meyhaneye gelmemiş, gelebilirmiş. Ne yaparsın Cevat? Bir şise
şarap istemiş. Onu içtikten sonra muhtarı sormuş, gelmemiş
muhtar. Bir şise şarap daha is'emmiş. Onu da içmiş. Muhtar,
gene yok. Üçüncü şiseyi içerken, bakmış ortalık kararmış.
dükkânlar kapanıyor, gene sormuş muhtarı. O gün gelme-
yeceği tutmuş hazretin. Bunu öğrenince, Cevat Şakir avafa
kalkmış, o ünlü «Merhaba» sını çektikten sonra, Shakespe-
peare'den bir beyit okumuş. İlk önce İngilizce sonra da Türk-
çe. Orada bulunan işgüzar bir grup, bunda «Hükûmete hü-
für» olduğunu söyleyerek, karakola koşmuşlar. Memurlar

gelip koca Halikarnas Balıkçısı'nı yaka paça karakola, ora-
dan da savcılığa götürmüşler. Eşi, çocukları, pencerede, te-
neke bakkalda, Cevat Şakir ise İzmir Adliyesinin o bil nen
«merdiven altında». O zamanki mevzuata göre, bu çeşit suç-
ların dâva konusu haline getirilmesinde, Adalet Bakanlığının
«izin vermesi» gerekli. Ben tutuklanıp, İzmir hapis hanesine
girdiğim zaman, Halikarnas Balıkçısı, orada dört aydır Ada-
let Bakanlığının bu «yargılanma izni»ni beklemekteydi. So-
nuç olarak anlayışlı, kâmil bir Ağır Ceza baskanına «Küfre-
meğini», «Shakespeare'den bir beyit okuduğunu» söyleyin-
ce, Daşkan Shakespeare'in Orhan Eurian çevirilerini buldur-
muş, Cevat'a «küfrettiği» anlamına gelen beyti buldurmuş,
zabittaki «küfür» le, Shakespeare'in lâfi tutunca, beraat ka-
rarını vermişti...

★

Cevat Şakir, Anadolu'nun âşığıydı. Onun bu Küçük Asya
aşkı, Venedis'in «Eolia Torrakları» na olan aşkı dengin le,
hattâ birçok kereler ona baskın gelir cinstendi. Bu aşkın'an
bir yanını anlatmak istedi yapıtlarında. Umursamadı üslu-
bu, cümle kuruluşlarını. Savruklu. Avareydi. Onda, bükiğ
çağında. Flaret hastanesinde, ölüm ya'ğında birçok kere-
ler görüğüüm Panait İstrati'n'in babayani, çelebi ka'en'lerliği
vardı. İnsanlara olan muhabbet'ini açıklamış, duyurabilmiş
kişilerin rahatlığı... Ölmez âverelerin zengin, hovarda davra-
mışı. İkinci yazı yılını, 1955 llerde kutlamak için İzmir Ga-
zeteciler Sendikası olarak faaliyete geçtiğimiz zaman, çocuk
gibi sevinmişti. Dünyanın her yerinden bu kutlamaya katıl-
ma mecajları gelmişti. Mesut olmuştur. Senca onun şeref ne
yapılan bu kutlamadan elde edilen geliri üç günde nasıl yitir-
diğini görmüştük. Cevat Şakir kitaplarında fırtınaya yaka-
lanmış kahramanlarının öyküsünü bütün yaşamı boyunca
yaşamıştı. Dos'oyevski'nin «Sizin yarısını daha yaşamayı
üşünerek edileceğini, ben tüm olarak yaşadım» dediği gibi Cevat
Şakir, Halikarnas Balıkçısı tüm olarak yaşamış, hattâ öc-
lerine geçmişti. Ve hep oralardadır. O harikulâde serüvenle-
rin, insanların ve Anadolu'nun içinde. Bundan dolayı da, ya-
gantısı, yapıtlarının en yücesi, en erişilmezdir.

CAVİT YAMAÇ

Balıkçı'nın Bıraktıkları

KİŞİLER vardır; ölümler bile öldürmez onları. Adları, eserlerinden örülü kaleyle koranur ölümlerine karşı. Sanatçı, bu tür insanların başında gelir. Hatta çoğu sanatçılar, ölümden sonra daha çok anlaşılıp anılır, yani daha çok yaşarlar. Halikarnas Balıkçısı, bu tür sanatçılardan biridir.

Her şeyden önce o, çok yönlü sanatçıydı. Sanat diye ne varsa, hemün hepsini, Yirminci Yüzyıl Türkiye'sinde ilk deneyimler den birisi olmuştu. İlk sinema ve tiyatro aktörleri arasındaydı. Çizgi romanın, karikatürün renkli dergi kapaklarının öncülerinden; heykel, resim ve tezhibin sayılı ustalarındandı.

Edebiyatın hemen her dalında, sonsuza dek yaşayacak eserler vermişti. Çeviri, roman, hikâye ve inceleme olarak, yüzü aşkın eserde onun asıl ya da takma adı vardır.

İşin asıl önemli yönü şu :

Balıkçı, gücündüklerinin bazılarını yazmadan, yazdıklarından bazılarını da yayımlayamadan eyrıldı aramızdan. Bunların başlıcaları konusunda özet bilgiler sunalım size :

«**ÖTEDEN BERİDEN**» : 1928'den bu yana çeşitli gazete ve dergilerde yayınlanan fikir yazıları... Binlerce yazı, binlerce sayfa demek... Bu satırların yazarı, bu yazılardan, Balıkçı'nın görüş ve dileğini uyarak geniş bir derleme yapmıştır. Derlemeye bu adı, Balıkçı kendisi vermişti. «Öteden Beriden», iki cilt olabilir.

«**BALIKÇIDAN MERHABA**» : İzmir Radyosunda bir reklam programındaki konuşmaları, bir cildi rahatça doldurabilir. Bu konuşmalar, genellikle Anadolu'nun güzellik ve zenginlikleriyle, *****

doğanın harikalarını anlatır.

«**BULAMAÇ**» : Bir İzmir gazetesinde tofrika edilmiş olan bu roman, henüz kitap olarak basılmıyız değildir.

«**HİKÂYELER**» : Balıkçı'nın, çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanmış ya da sarı yapraklı defterlerde kalmış hikâyeleri bir-iki cilt tutar.

Sarı defterlerde, çoğu eski herflerle yazılmış birkaç roman daha çıkacağı söylenebilir.

«**AKDENİZİN EBEDİ BENÇLİĞİ**» : Ünlü Fransız dergisi Catefour için Fransızca olarak yazdığı bu yazının Türkçesi küçük bir kitap ya da başka yazılarıyla birleştirilerek büyük bir kitap olarak basılabilir.

«**AKDENİZ UYGARLIĞI**» : Dışişleri Bakanlığımız için İngilizce olarak yazdığı, fotoğrafları Ara Güler tarafından çekilmiş olan bu kitabın bir an önce basılması, Akdeniz uygarlığında Anadolu'nun yerini göstermek açısından büyük yararlar sağlayacaktır.

«**ÖNASYA**» : Turizm ve Tanıtma Bakanlığı tarafından Balıkçı'ya İngilizce olarak yazdırılmış olan bu kitap da, Anadolu uygarlığının tanıtılması ve dolayısıyla Türk turizmi açısından son derece yararlı olacak niteliktedir.

«**HEY KOCA YURT**» : İlk baskısı kısa zamanda tükenen bu kitabı Balıkçı, ömrünün son günlerine kadar —hatta zaman zaman, sağ elinin bileğini sol eliyle tutarak— adeta yeniden yazmıştı. Balıkçı, bu satırların yazarının görevle yurt dışında bulunduğu sıralarda, «Hey Koca Yurt» a konmasını istediği önsözü Mehmet Doğan'a dikte ettirmiş.

«**YAZMADIKLARI**» : Balıkçı'yı tanıyanlar, onun yazarlık kadar hatiplikte de büyük usta olduğunu bilirler. Balıkçı yıllardır turist gruplarını gezdirirken; konferanslarında, dost meclislerinde ve sohbetlerinde, son derece ilginç şeyler anlatmıştır. Balıkçı'nın sohbet ve konferanslarından, bu satırların yazarınca hazırlanan derlemeler de bir kitap olabilir.

Çuval, kasa ve sarı zarflar içindeki kupürlerle, kitaplığında ki defterlerin tamamının incelenmesiyle, edebiyatımızın, Halikarnas Balıkçısı imzalı birkaç Mtap daha kazanebileceği inancımızı belirtmek isteriz.

Bu inançlardır ki; Balıkçı'nın eserleriyle, dünya durdukça, insanlarda okuma hovesi devam ettikçe yaşayacağımızı söyleyebiliyoruz.

ŞADAN GÜKOVALI

Bir Meslektaş Gözüyle

CEVAT Şakir'in ölümü beni acı tatlı anılara döndürdü. Çünkü Bodrum'un benim hayatım ve mesleğim üzerinde rolü büyük olmuşur. Babam Ekrem Sevencan yıllarca orada kaymakamlık etti. O da orada bir cins sürgündü. Atatürk'ün ölümünden sonra maksatlı olarak yapılan birçok atamalar sonucu, babam da bulunduğu asıl mesleğinden üç derece düşürülerek Bodrum'a kaymakam olarak gönderilmişti. 1947 yılına kadar da orada kaymakam olarak kaldı. O zaman Bodrum'da ortaokul bulunmaması nedeniyle bizler annem ve kardeşimle birlikte İstanbul'da oturuyor, ancak yaz tatillerinde babamın yanına gidiyorduk. İşte Cevat Şakir'i tanıdığım yıllar bu bence en nefis tatillerimi geçirdiğim yaz aylarına rastlar.

Çocuk gözlerimle tanıdığım Cevat Şakir, levent boylu, kabarık kıvr saçlı, yakası açık, beyaz gömleğinin kolları sıvalı, buruşuk pantolonunun altında ayağında sandaletleriyle Bodrum'un dar sokaklarını gür sesiyle çınlattığı «Merhaba» sııyla dolaşırdı. Çoğu kez de deniz kenarındaki evinin penceresinden kızgın olduğu zamanlar, içindeki bütün isyan gücüyle evdeki tabakları birer birer pencereden denize fırlatırdı. O sıralarda evli ve çoluk çocuk sahibiydi. Çok mütevazı bir hayat yaşıyordu. Dostlukları da öfkesi kadar içten ve cana yakındı. Bu yüzden ilçenin sevilen ve sayılan bir kişisiydi. Bodrum halkı da onun Bodrum için yaptığı büyük yardımları bir iç güdüyle değerlendirmiş, ona her alanda yardımcı olmuşlardı. Zaten Bodrumlular az bulunur vefalı insanlardı. Yakın zamanlarda Bodrum'a yaptığım bir gezide babamın o yıllar kaymakam olarak yaptığı hizmetleri hâlâ unutmadıklarına ve onu sevgiyle andıklarına tanık olmuşum.

İkinci Dünya Savaşında Bodrum, yurdumuzun genel savaşa en yakın bölgelerinden biriydi. Hemen karşısındaki İstanköy adası bombardıman altındaydı ve durmadan Müttefiklerle Mihver Devletleri arasında el değiştiriyordu. Bunun gibi öteki adalardan gelen mülteciler Bodrum yoluyla kampalara gönderiliyorlardı. Bu adalardaki Müttefik gemilerinin işleri ise Bodrum'dan sağlanıyordu. Babamın bu karışık ve yorucu işleri çözümlenmesinde, birçok dili ana dili gibi konuşan Cevat Şakir tercümanlık ederek yardımcı oluyordu.

Yine böyle bir yaz tatilinde benim İngilizce ve Almanca öğrenim yaptığımı öğrenince çok sevinmiş ve kipliğinden birçok kitapla birlikte içinde kendi el yazısıyla notları da bulunan Byron ve Shelley'nin şiir kitaplarını da vermişti. O zamanlar değerini pek bilemediğim bu kitaplar şimdi kitaplığımın baş köşesini almış bulunmaktadır.

Bu arada kız kardeşime de dansı çok sevdiği için İspanyol hanımından kalan hakiki fildişi İspanyol tarağı ile bir çift kastenye'yi armağan etmişti. Bu anı eşyaları da kızkardeşimin evinde titizlikle saklanmaktadır.

Onunla renk kazanan bu yaz tatillerimden yıllar sonra, meslek olarak kendime profesyonel tercüman rehberliğini seçmiştim. İzmir'de Balıkçı'yla bir meslektaş olarak karşılaştığımda çok heyecanlanmıştı. Üzerinden yıllar geçmesine rağmen eski Bodrum anılarını bir bir hatırladı. Benimle uzun uzun konuşup tercüman rehber oluşumdan ayrıca memnun olduğunu belirtti. Heyecanı eski heyecanı, gür sesi o eski gür sesiydi. Bana hiç değişmemiş gibi geldi. Sonra bana bütün Anadolu uygarlıklarının bizim olduğunu, bu uygarlığı bizim sürdürmüş olup bundan böyle de sürdürceğimizi ve bizlerin bu gerçeği yabancılara da anlatmak göreviyle yükümlü olduğumuzu inançla ve direnerek anlattı. Ben de kendisine yazılarını yakından izleyip okuduğumu, esasen bir tercüman rehber olarak bu düşünceleri benimsediğimi ve yabancılara da bunu her fırsatta anlatarak benimsetmeye çalıştığımı söyledim.

Balıkçı'yla son karşılaşmamız bundan bir iki yıl önce bir Amerikalı turist gurubuyla İzmir'de oldu. Programımıza göre Efes harabelerini bize kendisi gezdirecekti. Bu, birlikte son meslekî gezimiz oldu. Orada heyecan'a anlattıklarımı ilk kez dinliyormuşçasına turistlerle birlikte bir daha dinledim. Kafedeki turistlere Balıkçı'yı çocukluğumda tanıdığımı anlatmam onu çok duygulandırdı. Ayrılırken de son kelimesi yine koca bir «Merhaba...» oldu...

NURTEN ATASEVEN

İKİNCİ BASI

7.5 Lira

Yeditepe — 81

HEY GİDİ KOCA BALIKÇI HEY!

Umuda yaslanan sırtın geceyi zorlayan göğsün
Dağılmaz bir görüntü oluyor merhabanla

Ve haksız oluyor doğal ölüm sana yaklaşınca

Turgay Göneng

Cumartesilerden biriydi. Ve saat 15...

İzmir'de sıcak bir sonbahar sürüp gidiyordu. Sararmış yapraklara rağmen, çıplaklaşmaya başlayan ağaçlara rağmen, katılaştan toprağa rağmen sıcak, sınımsız bir sonbahar, İzmir'i kucağında taşıyordu.

Haberler, haberler... Telekslerin tıkırtıları, dünyanın dört bir köşesinden yağın haberler; Orta Doğu savaşında ölenler, yok olan tanklar, zincire bağlanmış pilotlar... ve cumhuriyetimizin ellinci yıl kutlama hazırlıkları...

Telefon çalıyor. Saçma bir deyim «telefon çalıyor» demek bir haber merkezinde telefon çalması olağan şey. Hava almak gibi, bakmak gibi. İşte olağan bir telefon çalıyor, Turgay'ın sesi :

«Merhaba Reis!... Balıkçı'yı kaybettik...» diyor.

Duraklıyorum. Ben değil, zaman duruyor sanki. Bir ara telekslerin seslerini duymuyorum, siliniyor Orta Doğu savaşları, siliniyor öteki haberler; teleksler sanki, ard arda «MERHABA» yazıyorlar. Kalın tok sesli «Merhaba» lar sıralanıyor, bir biri ardına. Turgay, «anlamadın galiba Reis!... Balıkçı öldü!...» diyor. O zaman silkiniyorum. Dudaklarım kıpırıyor, bir şeyler söylüyorum. Göremedim Turgay'ı, neler dediğimi soramadım. İyi. ya da kötü bir şeyler söylemişimdir besbelli, kıpırdadığına göre dudaklarım. Sonra, Turgay, onun başında yazdığı şiirini okuyor, dinliyor muyum, dinlemiyorum muyum, bilmiyorum. Ancak sık sık Turgay'ın sesi uyarıyor: «Reis, tekrarla bir kez» diyor...

ÖZDEMİR HAZAR
(Sonu on altıncıda)

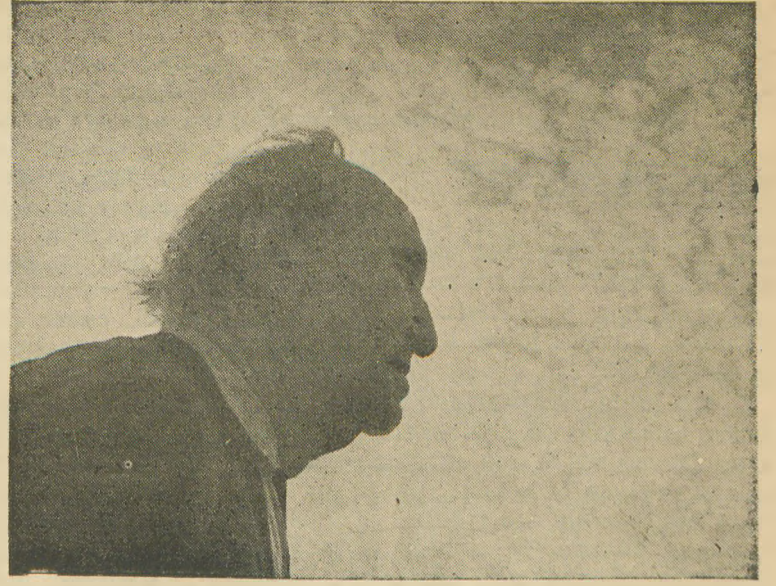
MERHABA

Bu deniz bildiğim deniz değil
Sonsuz damlası düşer sonsuz suya
Ağlamayı unutmuş bir gözdür Arşipel
Bir bardak su içinde yüzer dünya
İşte o su Balıkçı'dır

Hızlı bir ırmakla çağlardan gelen
Hoşrat yürek uslanmaz
Ozanlar ozanı o tek sesli ozan
Yakmış güneşin çubuğunu
Yazam vermeye düşen yaprağa
Konuşma öğretmede kurda kuşa
Karanlığı yaran
Bir yıldız akması gibi
Bitkiler her zaman çiçek açmaz
Ama Balıkçı her zaman çiçek verir

Bir deniz
Bir deniz geçiyor
İçer Balıkçı mavisıyla dolu bir deniz
Gülle oynaya
Göğün, yerin, çiçeklerin ve ağaçların
Taşıyarak başında yangın çelengini
Simgesi belirir ölümsüzlüğün
Bu Eyüboğlu'yu «Aganta Burina Burinata»
Süzülür Balıkçı'nın kalyonu ölümsüzlüğe
Dudağında oksik olmayan sigarası
Ve gülüşü
Sıcak, içten bir bakış
Ve yürekten merhaba dendi mi
O soylu damarlarda bir kavga başlar
Uyku tanrısı Hibnos'a karşı
Nice krallar, nice prensler ve ölümlülükler
Karanlık bakışlarıyla, ak gülüşleriyle
İrmaktı zaman
Ancak bir defa yıkayabilen o toprağı
Bu deniz bildiğimiz deniz değil
Sonsuz damlası düşer sonsuz bir göğe.

ABDULLAH NEYZAR KARAHAN

(Fotoğraf : Ara Güler)

ANADOLU'NUN SÖZCÜSÜ

BİRKAÇ yıl önce yaptığım bir gezide, Milâs'tan uzayan inişli yokuşlu, dönemeçlerle uzayan bir kara yolunun sonunda Bodrum'a da uğramıştım. Akdeniz'in eski uygarlıklarla, efsanelerle kaynaşmış bu aydınlık kentine gelir gelmez ilgimi çeken ilk şey, en işlek caddelerden birinin «Cevat Şakir» adını taşıması olmuştur. Bugün Bodrum'u donatan palmyeler, narenciye ağaçları ve mimozalardı yıllar öncesi Balıkçı'nın diktiği. Yerli, yabancı binlerce gezgini oraya çeken doğa güzelliklerinin, tarih zenginliğinin bütün yeryüzüne tanıtılmasında onun emeği nasıl unutulur? Bir Ortaçağ kalıntısı kalebentler yurdunun, bugün bir turizm cenneti durumuna gelmesinde O'nun Anadolu'nun tarihine olduğu kadar insan ve doğasına gönül verişinin de büyük payı vardır.

Bir uzun ve çileli sürgünden Akdeniz'in coşku dolu dilini üreten, yaşama serüvenlerine karıştığı deniz adamlarını, sünger avcılarını şiirli bir gerçekçilikle anlatan Balıkçı, kitaplarında sanatla yaşamı, bilimle sevgiyi ustaca kaynaştırmıştır. Bunların yanı sıra kırk yaran bir çabayla ötedenberi Batı'da yerleşmiş bir kanyaya karşı çıkmıştır :

Avrupa'da ö'edenberi Atina, Isparta İyonya gibi karşı kültürlerin tümüne birden Helenizm denilerek bunlar tek uygarlık savılmaktadır. Sonradan Helenizme Hristiyanlık ve Bizanslılık da eklenerek klasik Atina kültürü, bugünkü Avrupa kültürünün kavnağı gösterilir. İşte Halikarnas Balıkçısı. «Anadolu'nun Sesi» adlı kitabında Anadolu ve İyonya'nın sözcüğü olarak kusaklar bovinca yerleşmiş bu yanlıs kanyaya karşı çıkmış; «Türkiye tarihini kendi doğal avakları üzerine dikmek» istemiştir. Bu amaçla üzerinde yaşadığımız toprakların ilk çağlardan bu yana Hitit, Lidya, İyon, Frig, Bizans, Selçuk Osmanlı Anadolu'sundan Mustafa Kemal'in kurtuluş savaşları öncüsü Türkiye'sine ulaşan geniş tarih panoramasını çizerek soylar ve uygarlıklar bileşimi üzerinde bir tarih bilinci uyandırmak için kanlılar toplamıştır.

Roman ve hikâyelerinde Akdeniz'in ölümsüz şiirini dile getiren Balıkçı, tarih araştırmalarında da Anadolu'nun gerçek sözcüsüdür. Anadolu'da binlerce yıl önceki İyonva'dan kalma birçok anı, görenek, efsane bulunduğunu belirterek; Çanakkale ve Boğazsızlık Savaşımızla Atatürk'ün üç bin yıldan bu yana Küçükasya'da pekleşen etnik birliğin Batı emperyalizmini yenerek yeni bir aşamaya ulaştığını göstermek ister. Hiç kuşkusuz, Balıkçı kitabında bir bilim adamı kişiliğinden çok, tarihsel bir eleştiri davranışıyla karşımıza çıkar. Çağların geniş perspektifi içinde günümüze dönük, insanlık kültürü, uygarlık değerlerini tanınamıza, daha önemlisi günümüze bir tarih bilinci katmaya çalışır. Anadolu'nun uygarlıkların beşiği olduğu inancını kafalarımıza silinmemecesine yazmak ister. Bugün gönül verdiği Anadolu'nun aydınlık kenti Bodrum'da mavi uykusunun sonsuzluğuna gömülen Halikarnas Balıkçısı, bu tarih bilincini yeşerten uğraşıyla de saygıyla anılacaktır.

AHMET KÜKSAL

ANILARDA BÜYÜYEN

(Yedinci sayfadan)

başladı, viz gelirdi onun ortalığı alak bunak emes, viz. Anadolunun gibi Fergana'nın cennetine ışık ıziyia doluşır-
cak cökt bir yanı. Her bir şeye, cennet-
lere karalara, dağalara tırnulara taaa
yularına dan yukarıdan bakarak.
Canımız çekerse yıldız ülkelerine çıkıp
çalışıp inerdik.

Çocukta meyhanenin kapanmak üzere olduğunu en son anardık. Nice uyanılardan sonra ayaklarımız suya değen kenarına oturduk. Bir den durak-
taki ağaca asılı rileyi anımsar, çocuk
çocuğun bilmem kaç günlük yiyeceğini
kuşkusuz yitirdiğimize inanırdım. Ama
yine de Balıkcıya birşey söyleyemez-
dim. Kendi kendini yargılar, bu sonu-
cun tek sorumlusu ben olurum. Gece
yarısını geçmiş saatlerde durağa yeni-
den gittiğimizde fileyi, bütün yükü ile,
ipe çakılmış bir anarşist gibi, boşlukta
sallanırken bulurduk.

Sözleşerek bulduğumuz günler de olurdu. Gider Kemeralı'nın yayla gibi geniş selâtin kahvelerinde oturur-
duk. Herkeslerden uzak bir masada
kahvelerimizi içerken günün olaylarını
konuşurduk. Böyle günlerde filesinin
içinde çeşitli yabancı dergiler ve kitap-
lar da bulunurdu. İkinci Dünya Savaşı'nın
getirdiği birtakım yeniliklerden dün-
gen bir cımla ışıkla aydınlanır, umut
dünyalarına doğru kuşlarımız uçardı.
Gördüğümüz, duyduğumuz bir olaydan
azarı el kadarlık bulutla kararır, onu
çağıma, onu giderme çareleri arardık.
Şimci düşünüyorum da o günlerde daha
bir güven duygusu içinde, daha umut-
lu gibiydik.

Bu kahve konuşmalarında Balıkcı, bir yerlerden döner dolayır, benim o günlerde pek kavrayamadığım, uzak yolculuklarından söz ederdi. Bu türden ta arılar birim basınımların konusu ol-
mamıştı. Bir aktarma, bir alıntı yapı-
madığı için dış basında yazılı çizildiği-
ni de bilmiyordum. Ama Balıkcı çeşitli
konuşmalarında kıra bir süre sonra uza-
ya çıkılacağını üsteliverek sövlüyordu.
Bunu nereden bildiğini sorduğumda ça-
ğırının teknolojik gelişmesinin, zorunlu
gelişmesinin sonucunun bu olması ge-
rektiği karşılığını alıyordum. Balıkcı
daha da ileri giderek böyle bir gücün
azgın vöneticiler eline geçmemesi dile-
ğinde bulunuyordu. Aksi halde dünya-
nın, oralar'dan doğru korkunc bir biçim-
de yanıp yıkılması olasılığından söz edi-
yordu. Uzav yolculuğunun yıllarca ön-
cesinden geleceğini bu denli görebilmiş
olmanın hâlâ şaşarak anımsarım.

Kimi gün'ler daha başka yerlerde de karşılağ'ığımız olurdu. Alaturka diye
adlanırdığımız, meyhane müziğini hiç
mi hiç sevmeydi. Radyo mu, gramofon
mu neyse çalınan;

— Anahaşkına susturun şu mere-
ti!

diyerek çalanlara yakarırdı. Bir süre sonra kalkar, yayık ağızla şarkı söyleyenlerin taklidini yapardı. Söz ma-

demki müzikten açılmıştı, Anadolu'nun öz müziği türkülerinden başlayarak, özellikle zeybeklerden geçerek, Akdeniz kıyılarında belli yerlerde durarakta-
n taa İspanya'ya kaçar uzanırdı. Müziği, ses ve sözden öteye uyumlu bir devinme ile birlikte seviyor hatla bütünüyle bir şeyler anlatsın istiyordu. Sıra zey-
bey hava'larını anlatmaya gelmişse, ol-
duğu gibi ye'inden fırlıyor; kocaman gövdesi ve şaşılacak kadar ustaca gü-
zel kol, bacak devinmeleri ile zeybek oynanmaya başlıyordu:

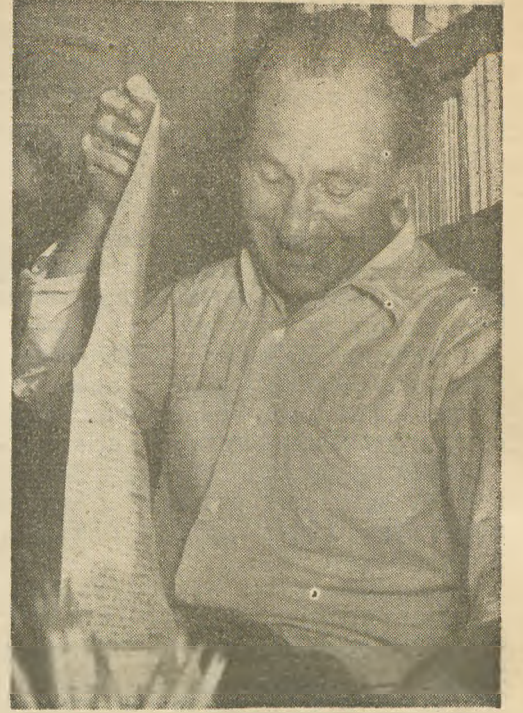
— Noh, işte görüyorsunuz! Bu sağ el bağdan üzümü böyle koparıyor. Sol el ise arkaya uzanarak dengeyi kuruyor. Üzüm salkımı güzel bir el becerisi ile yerdeki sepetin içine yerleştiriliyor. Eütünüyle insanın gövdesi de ona göre bir biçim kazanıyor. Bu dizler'in balyoz gibi «güm! güm!» diyerek yere vurması şarap yapmak için üzümlerin ezilmesini simgeleştiriyor. Yukarı aşığı taaa o zamanlardan beri özelliğini yitirmemiş Anadolu'murun dansları.

Bir kere ayağa kalktıktan sonra çağrışımın el yordamı ile nerelere gidilmezdi? Akdeniz'in ta öteki ucuna sıra geldi miydi ortak kendiliğinden kararına başlar, kastanyetli İspanyol çilberleri belirlemeye başlardı Balıkcı'nın önün'e.

Nokta nokta topuk sesleri ile başlayan devinmenin müziği bir süre sonra müziğin devinmesine dönüşürdü. Bu devinmeler ve bu sesler hangi duygudan başlamışa ısınmaya, ta tepen noktasına kadar çıkarak an, çıra gibi alev alev yanarak döner dolayır yine aynı duyguya gelirdik. Işığın, gölgenin, sesin sözün ve devinmenin şaşılacak bir biçimde uyuşarak kaynaştığı sırada, o kadar sevmeme karsın, Yahya Kemal'in o şiirini aklıma bile getirmezdim.

1951 - 1952 den sonra gezginler sö-
kün etmeye başladı İzmir'e. Tek tek ge-
zenler yanında toplu gezenler de vardı. Günlerden bir gün Balıkcı'nın bu türden gezginlerin önüne düşerek sörevli bulduğum müzeleri gezdirmeye başladığını gördüm. O alanda kendisine vardım e'memi istedi, sevgiyle kabul ettim. Önce toplu, sonra teker teker eserler üzerine gerekli bilgiyi verdim. Balıkcı kimne ingilizce, kimine fransızca olarak benim söylediklerini aktarıyordu. Gezginlerin öğrenmek istedikleri şeylerden birisi de eserlerin hangi tarih çağlarında yapıldıkları idi. Ben de vine genel olarak Roma, Helenistik, Arkaik diye yaygın bir sınıflandırma ile yetiniyordum. Bu konuda daha da açıklama istiven gezginlerin sorularına karşılık, İskender'den önce, İskender dönemi, İskender'den sonra biçiminde karşılık veriyordum. Çeşitli kereler benzer açıklamalar yapışın için Balıkcı bana «İskender!» takma adıyla seslenmekten hoşlanır oldu. Hatta ölümünden bir ay önce görmeye gittiğimde imralayarak verdiği kitaba bile «İskender'e» diyerek başlayan bir cümle yazmıştı.

Giderek gezginler daha büyük topluluklarla gelmeye başladılar. Fransız, İngiliz, İtalyan, İspanyol hatta Yunan uyruklu ve sadece kendi dillerini konu-

(Fotoğraf : Ara Güler)

gan yirmi yirmi beş kişilik toplulukları peşine takarak, hepsine kendi dilinden seslenerek istenileni yerine getiriyordu. Ne var ki son geldiğinde topluluğu oluşturanlar arasında hiç mi hiç bir anlaşma yoktu. Herkes başını alıyor, bir yöne gidiyordu. Balıkcı fransızca olarak başladı dinletemedi, ingilizce dendi gene olmadı, ispanyolca söyledi duyuramadı. Yılgın bir durumu vardı nerdeyse hepsini bırakıp, çekip gidecekti. Bir denbire müzenin ortak yerinde dinedi ve ellerini havaya kaldırarak «şak! şak! şak!» diye çarptı ve onunla gelenleri gelmeyenleri ilgilendirecek bir biçimde gürlüdü. Müzeyi gezmekte olan ne kadar kimse varsa başına toplandı. Oradaki Meandros heykelini göstere-
rekten benden de bilgi istemeksizin konu-
rmaya başladı. Çevresindekilere kendi dillerinden birkaç kelime ile Homeros'tan söz edeceğine bildirmekle yetindi. Eulunduğu yerde söyle bir savrul-
rak yunanca olarak Homeros'tan şiirler okumaya başladı. Kimi yerde ortaklık çin çin dinliyordu, kimi yerde her kes nefesini tutmuş sessizliği dinliyordu. İnanılmaz bir uyum ve coşku ile olu-
nan bu şiirleri havranlıkla dinlemek için an'amaya gerek yoktu. Fana ben-
emez nitcelerin tek süzeliğini bile an'ama-
dan tıpkı benim gibi sevgiyle dinledik-
lerinde kuskum yoktu. Sadece arada bir «Meandros» sözcüğünü seğebiliyordum.

Öteye beriye dañılan, kakkahalar atan, şımarık şımarık lâflar atan o kalbeliğin yerinde yeller eriyordu sanki. Doğru dürüst müzevi bile sezmeden kuzu kuzu Balıkcı'nın ardında sınıya girerek bir başka yere gittiler. Kapıdan çıkarken:

— Merhaba İskender!
diyerek bağırmasından gezginler hiç bir şey anlamadılar. Herkes bir-
birinin yüzüne bakıyordu ve soruyordu. Pe halde bunun da bir anlamı vardı. Eense karşılığını vermişim hemen:

— Merhaba Balıkcı!

SABAHATTİN BATUR

MEKTUPLAR

25 Eylül 1966

Merhaba Hüsamettin, Merhaba,

Taşınma sorunu güçtür (1). Hele bir yere yıllardan beri alışınca. Neyse geçmiş ola! Bizim de tekne eskidi, artık su yapıyor, onun için arasına kalafata lüzum gösteriyor. Benim bir katlı eski püskü evim vardı. Önüm de açıktı. Ama bir kızın Amerika'dan gelince bir yeri olsun diye evi verdim. Bir apartıman yaptılar. Bir katını ben, bir katını da kız aldı. Şimdi apartımanın içinde hapis gibiyim, çünkü sağda solda başka apartımanlar yaptılar. Nerdeyse güneşi odaların içine denizaltı periskopu ile getireceğiz. Hey güneşli, rüzgârlı dağ başları, neredesiniz?

Belimin kalafatını fizikoterapi ile yapıyorlar. Bir elektrik fişini neredeyse kığıma sokacaklar. Ayaklar bir leğen su içinde. Bir fiş de suda var. Elektrik akımı belimden diz, bacak ve ayak yoluyla suya gidiyor. Faydasını görüyorum.

Kâğıtın imza adını, Jeffen gönderiyorum. Hüsam, çabuk ol. Çünkü bu günlerde S.O.S. Vallahi şu kitaplar için --hele ikinci, üçüncü ve saire baskılar için-- en hosuma giden, hiç para almamaktır. Çünkü hayat beni daha ziyade vazgeçmeye alıştırdı. Ama aynı hayat gönlümün özlediği gibi yani hoşuma gittiği gibi vaz geçmeyi menediyor. Yoksa bir arkadaşına «Vaz geç, gönderme! Merhaba!» demek ne hoş olurdu.

Filmdeki «Anadolu'nun Sesi» yakında bitecek. «Anadolu Tanrıları»nın ikinci cildine hemen başlarım (2). Gözlerimden öperim, merhaba!

CEVAT ŞAKİR

★

6 Mart 1968

Merhaba Hüsam, ey canı canı mânevî,

Hazret Kocagöz'ü (3) bilmem kaçınıc telefonla sonradan yakaladım. «Efsaneler» i aldım. Ama kardeşim, birinci baskıydı. O zaten bende vardı, çünkü Azra'da (4) bulmuştum. Sana söyledim, Sen «Olmaz»! dedin. İkinci baskı olacak dedin. Derken senden ikinci baskısının tek sayfaları geldi. Eh, ne yanayım! Oturup onları ıslata ıslata kâğıtlardan ayırdım. Sonra başka kâğıtların ortasını çerçeve şeklinde kestim. Yani hem yaprağın önü hem ardı gözüksün. Onları da yapıştırdım. Bu arada grib'i gariban oldum. Neyse bitirdim, yolluyorum. Çok yeni Türkçeye çevirmediğim. Pek eski Türkçelerine dokundum. Eh, bundan da bilmem ne kerim ve seyyidil nürselin kurtulduk. Şimdi «Anadolu'nun Sesi» ni pek geciktirme, yani eseri salamuraya yatırma. berhayat iken görelim yahu. Şimdi Joseph Conrad'ın «Tayfun» unu tercüme ediyorum. Onu bitirince «Anadolu Tanrıları» (2) ni tutuşturacağım. Yazması kolay da, bir sürü resim lâzım olacak. Çünkü Çatalhöyük'teki kalıntıların muhakkak resimleri lâzım. Sen tashihler sana vardı mı, varmadı mı diye merak edip durmayayım. Fikret Adil'i görürsen ben candan merhaba salla. İnşallah dünya gözüyle görüşürüz. Merhaba yahu.

CEVAT ŞAKİR

★

29 Ekim 1971

Merhaba Hüsamettin Candan Merhaba,

Çok teşekkür ederim «Gülen Ada» lar için. Güzel olmuş! Beş yüz lira için de teşekkürler. Gökten inme gibi oldu. Sana lefren gönderdiğim senedi göndermekte geciktim. Çünkü birçok entipüften, meşgul eden işler çıktı. Asıl Sabahattin ile Azra işi (5), sana yazmaya alıştığım şen havayı kâbuslandırdı. Zaten nasıl olsa gönderecektim. Masamın yani minderimin üstünde durup duruyordu.

Yahu, Türkiye aydınlarının kaderi hapishanede sürünmek mi? Sultan Hamid zamanında dünyaya geldim. On beş yaşına dek Sultan Hamid baskısı, ondan sonra Enver Paşa'nın saltanatı. Trablus Harbi, Balkan Harbi. Birinci Dünya Savaşı, Millî Savaş... Oh, diye derin soluk alacağım derken İstiklâl Mahkemesiyle darağacı önüne dikildi. Bodrum. Halk Fırkası müfettişi gelir, Bodrum'daki Halk Fırkası memuru mudur, ne boksa, bu adamı neye yok etmiyorsunuz? der. Ben

yurdumun bir köşesini cennete çevirmeğe çalışırken öldürülmüşüm için, o halk Fırkası bokuna hayatımı borçlu olacağım! Sanki Birinci Dünya Savaşı bitti mi? Ne gezer! Hastalar gibi, soğuk savaş, sıcak savaş nöbetleri... Rahatsız dünya! Baksana Afrika, Vietnam, Pakistan, Hindistan, Güney Amerika, İrlanda, hep buralarda insan öldürülüyor ha bire! İsrail'i unuttuk. Şimdi seksen bilmem kaç yaşında arkadaşlarımızın halini düşün...

Merhaba Hüsam sana, gene para için teşekkür ederim, merhaba.

CEVAT ŞAKİR

★

9 Ağustos 1972

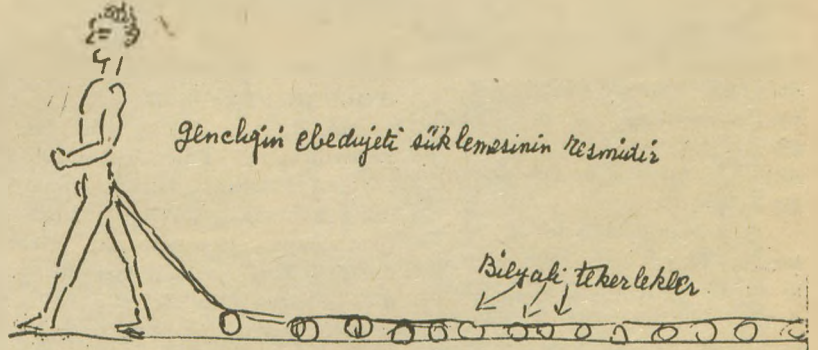
Candan Merhaba Hüsam,

Mektubunu ve gönderdiğin bin lirayı aldım, çok işime yaradı. Umduğum bir para değildi, onun için gökten bir yıldızın düşmesine benzedi.

Ben artık morukladım. Aynaya bakıyorum da tuh moruk diyorum. Çok değil, on yıl önce günde seksen kilometre yürüyordum rüzgâr gibi; şimdi yüz metre, yorucu, uzun yol oluyor. Sandalye mandalya ne bulursam oturup dinleniyorum. Eh, yaş da sekseni adam akıllı aştı. (...) Ama kafa işliyor, sağlam olduğumu biliyorum. Bir gün yolda bir kamyonundan, yol kenarındaki bir karpuz sergisine karpuz atıyorlardı. Sergidekiler karpuzları havada kاپıyorlardı. Ben sokakta geçerken atılan bir karpuz başıma vurdu, ve tuzla buz oldu. Eh, kafa dediğin böyle olmalı dedim kendi kendime.

Yahu, Fikret Adil'den hiç bir haber yok. Merak eder dururum. Buraya karısıyla geldiler, Bodrum'a gidecekler, orada bir ev satın alacaklardı. Pittabi ev alıncaya kadar bir otelde kalacaklardı. Otelin birine gitmişler. Hiç haber gelmedi. Sordum, orada köpek ısırmış Fikret'in bacağı. Yahu, Fikret'ten başka ısıracak bacak bulamadı mı cenabet köpek? Sonra ben hastaydım, yılbaşı günü üst katta kızımın apartımanına telefon etmiş. Ben sonra haber aldım. Bayağı düğüm oldu içime telefonda cevap verememişim. Hep düşünürüm Fikret Adil'i. Fırsat olur da bana yazarsan Fikret hakkında haber verirsen çok memnun olurum.

Şimdi bir Fransız aylık dergisi bir yazı istedi benden. Akdeniz'in ebedî gençliği hakkında. İki gündür ebediyetle gençliğin kuyruğuna nasıl takacağımı düşünüp duruyorum. Güç be Hüsam. Kısa değil ki, upuzun ebediyet. düşün bir kez, sonsuz yahu! Sürüklenir mi meret? Kolay olsun diye bilyalı tekerlek takmalı kuyruğuna...

Gençliğin ebediyeti süklemesinin resmidir

Bilyalı tekerlekler

Kafa ciddi şeylerle uğraşa uğraşa yorulunca, insan saçma sapanca dinlenip gülüyor.

Eh, arkadaşlarımız da gülmeleri hoşta gider. Merhaba Hüsam! Hem de o kadar saçma sapan değil, memleketin kalınması kadar ciddidir. Merhaba!

CEVAT ŞAKİR

Hüsamettin Bozok'un ek notları.

- 1) O sıralarda Tarlabası'ndaki evden Taksim'e taşınmıştım. Bir önceki mektubunda taşınmanın sıkıntılarından bahsetmiştim.
- 2) Kafas'ındaki plana göre «Anadolu Tanrıları»nın ikinci ve üçüncü ciltlerini de yazacaktı, çok arzu ettiği halde bir türlü eli değip de yazamadı.
- 3) Samim Kocagöz.
- 4) Azra Erhat.
- 5) Sabahattin Eyuboğlu ile Azra Erhat o sıralarda tutuklanmışlardı, bu işe çok üzülüyüdü. Daha sonra kendisini İzmir'e gidip ziyaretimde sözü hep bu tutuklanma işine getiriyor, büyük üzüntüsünü belirtiyor, onların tertemiz insanlar olduğunu inançla savunuyor ve giderek, onlar içeri alındılar, benim dışarıda kalmam bana utanç veriyor demeğe getiriyordu...

KITAPLAR

AKSOY (Ömer Asım). — *Geleşen ve Özleşen Dünm.z.* Üçüncü baskı. Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1973. 94 sayfa, 6 lira.

ALPINTAŞ (Günel). — *Değinmeler.* İstanbul, Soyut Yayınları, 1973. 96 sayfa, 7,5 lira.

AND (Metin). — *Tiyatro Kılavuzu.* İstanbul, Milliyet Yayınları, 1973. Ciltli 472 sayfa, 25 lira.

BALCIOĞLU (Semih). — *ÖNCÖREN (Ferit).* — 50 Yıllık Türk Mizah ve Karikatürü. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1973. 356 + 264 sayfa, 50 lira.

BAYDAR (Mustafa). — *Atatürk Diyor ki.* Sekizinci baskı. İstanbul, Varlık Yayınları, 1973. 182 sayfa, 8 lira.

BAYDAR (Mustafa). — *Atatürk ve Devrimlerimiz.* Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1973. 323 sayfa, 20 lira.

BERK (Nurullah) — GEZER (Huseyin). — 60 Yıllık Türk Resim ve Heykeli. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1973. 194 + 288 sayfa, 100 lira.

BOCHWALD (Art). — *Patrona Bir Paket Kadın* (Roman). Çeviren: Eray Canberk. İstanbul, Koza Yayınları, 1973. 223 sayfa, 15 lira.

Büyük Romanlar. Hazırlayan ve çeviren: Azize Erten Bergin. Türk Romanları bölümü: Zahir Güvem i. İstanbul, Varlık Yayınları, 1973. Dördüncü baskı. 331 sayfa, 10 lira.

Cumhuriyetin 50. Yılında Türkiye'de Yayınlar. Hazırlayan: Arslan Kaynaradağ. İstanbul, Elif Kitabevi, 1973. 47 sayfa, 10 lira.

ÇAKMAK (Karyah Mustafa). — *Çağ Şiir Antolojisi.* İstanbul Çağ Yayınları, 1973. (P.K. 717 —

İstanbul). 93 sayfa, 10 lira.

DANIKEY (Erich Von). — *Tanrıların Arabaları.* Çeviren: Zeki Okar. İstanbul, Milliyet Yayınları, 1973. 240 sayfa, 15 lira.

DOLUNAY (Necati). — *İstanbul Arkeoloji Müzeleri.* Akbank Kültür Yayınları, 1973. Ciltli büyük boy 68 sayfa, 100 lira.

ELİBAL (Gütekin). — *Atatürk ve Resim - Heykel.* Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1973. 400 sayfa, 100 lira.

GIBSON (Fred). — *İhtiyar Sarı* (Çocuk Romanı). Çeviren: N. Kürkçübaşı. İstanbul, Milliyet Yayınları, 1973. Ciltli 254 sayfa, 12,5 lira.

GOGOL. — *Müfettiş* (Komedi 5 Perde). Çeviren: Nihal Yalaza Taluy. Üçüncü baskı. İstanbul, Varlık Yayınları, 1973. 132 sayfa, 5 lira.

GÜRPINAR (Hüseyin Rahmi). — *Namuslu Kokotlar* (Roman). Sadeleştirilen ve baskıya hazırlayan: Hüsamettin Buzok. İstanbul, Atlas Kitabevi, 1973. 300 sayfa, 10 lira.

HANÇERLİOĞLU (Orhan). — *Başlangıçından Bugüne Mutluluk Düşüncesi.* Üçüncü baskı. İstanbul, Varlık Yayınları, 1973. 291 sayfa, 8 lira.

HATİBOĞLU (Vecihe). — *Ölümsüz Atatürk ve Dil Devrimi.* Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1973. 69 sayfa, 5 lira.

HEMINGWAY (Ernest). — *İhtiyar Balıkçı.* (Roman). Çeviren: Ükü Tamer. İkinci baskı. İstanbul, Varlık Yayınları, 1973. 132 sayfa, 8 lira.

HERDAN-ZUCKMAYER. (Allice). — *Canavar.* Çeviren: Çiğdem Bozdoğan. İstanbul, Milliyet Yayınları, 1973. 232 sayfa, 15 lira.

KANSU (Ceyhun Atuf). — *Cumhuriyet Ağacı.* Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1973. 68 sayfa, 4 lira.

KANSU (Ceyhun Atuf). — *Cumhuriyet Bayrağı Altında.* İstanbul, Varlık Yayınları, 1973. 284 sayfa, 15 lira.

KAYTANLI (İsmail Hakkı). — *Destan Yazdı Atatürk* (Şiirler). Ankara, Güneş Matbaacılık T.A. O. Matbaası, 1973. 32 sayfa, 5 lira.

KIRCIOĞLU (Nuri). — *Atatürk Konuşuyor ve Kurtuluş Savaşı.* İstanbul, Özdemir Basımevi, 1973. 79 sayfa, 5 lira.

KÖKSAL (Ahmet). — *Çocuk Şiirleri* (İkoku Ünitelerine Göre). İstanbul, Koza Yayınları, 1973. 335 sayfa, 15 lira.

MALPASS (Eric). — *Allahlık Boofy* (Roman). Çeviren: Çiğdem Bozdoğan. İstanbul, Milliyet Yayınları, 1973. 216 sayfa, 15 lira.

MAURIER (Daphne du). — *Dağ Çiçeği* (Roman). Çeviren: Esin Boduroğlu. İstanbul, Milliyet Yayınları, 1973. Ciltli 397

İKİNCİ BASKI — 7,5 LİRA

Yeditepe — 82

sayfa, 22,5 lira.

MİYASOĞLU (Mustafa). — *Rüya Çağırısı* (Şiirler). Ankara, Hisar Yayınları, 1973. 63 sayfa, 5 lira.

MORALİ — DANINOS (Dr. André). — *Cinsel İlişkiler Sosyolojisi.* Çeviren: Samih Tiryakioğlu. İstanbul, Varlık Yayınları, 1973. 212 sayfa, 8 lira.

MUTLUAY (Rauf). — *50 Yılın Türk Edebiyatı.* Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1973. 718 sayfa, 60 lira.

MUTLUAY (Rauf). — *Tanzimattan Günümüze Kadar Türk Şiiri* (100 Şair, 1000 Şiir). İstanbul, Milliyet Yayınları, 1973. Ciltli 567 sayfa, 35 lira.

NIETZSCHE. — *Seçmeler.* Hazırlayan: İ. Zeki Eyüboğlu. İstanbul, Milliyet Yayınları, 1973. Ciltli 366 sayfa, 20 lira.

NESEBİT (E.). — *Demiryolu Çocukları* (Çocuk Romanı). Çeviren: Fikret Arıt. İstanbul, Milliyet Yayınları, 1973. Ciltli 448 sayfa, 15 lira.

NUTKU (Özdemir). — *Atatürk - Söylov* (Belgesel Oyun). Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1973. 96 sayfa, 8 lira.

ORHAN VELİ. — *Bütün Şiirleri.* Onikinci baskı. İstanbul, Varlık Yayınları, 1973. 240 sayfa, 10 lira.

ÖLÇER (Cüneyt). — *50 Yıllık Türk Kağıt Paraları* Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1973. Kuşe kağıdına renkli baskı 96 sayfa, 30 lira.

ÖZKAN (Hakkı). — *Fıkralarda Çocuklar.* İstanbul, Milliyet Yayınları, 1973. Ciltli 288 sayfa, 12,5 lira.

ÖZDEMİR (Emin). — *Terim Hazırlama Kılavuzu* Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları, 1973. 102 sayfa, 6 lira.

NELER DEDİLER?

(Beşinci sayfadan)

durlar. Bu kişiler, kurdukları evlerine, bahçelerine birer Cevat Şakir büstü dikceklerdir. Çünkü, Cevat Şakir olmasaydı, onlar o güzellikleri rüyalarında bile göremezlerdi.

Bu büyük sanatçının bize en büyük armağanı, üzerinde yaşadığımız toprağı sevdirmek ve o toprak üzerinde yaşayan bütün uygarlıkları benmsenmek oldu. «Bilmem Hititmiş, Selçukmuş, Romaymış, Yunanmış, bunlar benim toprağında ise burada benim damgam vardır, ben onların bir parçasıyım» derdi. Kardeşim Sabahattin Eyüboğlu ile birlikte bir kilm gibi işlemişlerdir bu kıyıyı..

Ben Karadenizliyim. Bu kıyıları iki-üç yıl önce öğrencilerimle gezdik. Ben gördüm ki, Karadeniz kıyılarının Ege'den hiç bir farkı yok. Ama onların bir Balıkçısı, Cevat Şakir'leri yok. Trabzon - Samsun. İstanbul - Samsun arasında bir Cevat Şakir olsaydı, orlarda da tur'ist kaynardı.

Ege'yi düşünün. bir adam orasını tur'ist cenneti yapmıştır. Her yerinde damgası vardır Cevat'n..

Eodri Rahmi EYÜBOĞLU

**Yeditepe'yi
Seviyorsanız
Abone Olunuz
Abone Bulunuz**

TÜM İNSANLIĞA AÇIK BİR KİŞİYDİ..

Cevat Şakir, bütün insanlığa açık, yerselliğin sınırlarını aşmış bir kişiydi. Açıklığı, insanlığın bütün kültür değerlerineydi. Onun en büyük özelliği bu evrenselliğiydi. İnsanlığa bir işaret, bir yönerge, bir yol gösterici olarak malolmuştur. Hem bu toprakların insanını, kültür değerlerini anlamış anlatmış; hem de tüm insanlığa ulaşabilmiştir.

Macit GÖKBERK

★

SANATTA COŞKU YOLUNU SEÇMİŞTİ

Halikarnas Balıkcısı'nı son kez yılbaşında İzmir'deki evinde gördüm. Hastaydı. Kızıyla damadının kolunda geldi bulunduğu odaya. Her zamanki gibi Anadolu'dan, Anadolu tanrılarından, düşünürlerinden söz etti. Oradan oraya geçerek konuşuyordu. Bir ara ayağa kalktı, bir sağa, iki sola salınarak Homeros destanlarının üçlü ritmini gösterdi. İki türlü sanat yolu vardır, diyordu. Apollon'cu akıl yolu, Dionysos'cu coşku yolu. Kendisinin daha çok bu ikinci yoldan yürüdüğünü anlattı. Bilyorduk doğaya ve insana dönük coşkusu sevgisini. Bütün yazıları bunu yansıtır. Anadolu'nun uzak uygarlığına kendimizi bağlamayı, o uygarlığı kendi geçmişimiz saymayı bizler ondan öğrendik. Yalnız bu tarih ve ulus anlayışı bile onun ne türlü özgün bir düşünür olduğunu göstermeye yeter. Yığınla kitabı, yazısı var. Çok önemli bir düşünür, bir sanat adamı yitirdiğimizi biliyoruz.

Oktay RİFAT

POWELL (Talmage). — Görevimiz Tehlike (Para Yağmuru). Çeviren: Sevin Kutlu. İstanbul, Milliyet Yayınları, 1973. Ciltli 248 sayfa, 20 lira.

SEYDA (Mehmet). — İçedönük ve Atak (Roman). İstanbul, Tel Yayınları, 1973. 338 sayfa, 20 lira.

SEYDA (Mehmet). — Tarihimize Gariplikler. İstanbul, Milliyet Yayınları, 1973. Ciltli 360 sayfa, 20 lira.

SOLJENİTSİN (Aleksandr). — İvan Denisoviç'in Bir Günü. Çeviren: Mehmet Özgül, Varlık Yayınları, 1973. 202 sayfa, 10 lira.

SÖZEN (Metin) — TAPAN (Mete). — 50 Yılın Türk Mimarisini. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1973. 478 sayfa, 80 lira.

TAYANÇ (Tunç). — Sanayileşme Sürecinde 50 Yıl (1973 Karacan Armağanı). İstanbul, Milliyet Yayınları, 1973. 191 sayfa, 10 lira.

TOPRAK (Ömer Faruk). — Tuz ve Ekmek (Roman). İstanbul, Sinan Yayınları, 1973. 338 sayfa, 20 lira.

UÇUK (Cahit). — Cepteki Yavrular (Çocuk Romanı). İstanbul, Milliyet Yayınları, 1973. Ciltli 235 sayfa, 12,5 lira.

ULUĞ (Naşit). — Siyasi Yöntemleriyle Kurtuluş Savaşı. İstanbul, Milliyet Yayınları, 1973. Ciltli 440 sayfa, 25 lira.

ULUĞ (Naşit Hakkı). — Hemşehrimiz Atatürk. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1973. 399 sayfa, 75 lira.

UYAR (Tomris). — Ödeşmeler (Hikâye'ler). İstanbul, Sinan Yayınları, 1973. 179 sayfa, 12,5 lira.

YAĞCIOĞLU (Halim). — Türk Destanı (Mustafa Kemal Tükenmez). Türkiye Kemalist Yazarlar ve Sanatçılar Derneği, 1973. 101 sayfa, 10 lira.

YECARİ (Afif). — Boşluk 73 (Şiir'ler). İstanbul, Hüsnütabiat Matbaası, 1973. 36 sayfa, 5 lira.

Yiğit Genç. Der'eyip Çeviren: Sami N. Özerdim. İstanbul, Varlık Yayınları, 1973.

ZARİFOĞLU (Cahit). — Yedi Güzel Adam (Şiir'ler). Ankara, Edebiyat Dergisi Yayınları, 1973. 133 sayfa, 7,5 lira.

ZETTERSTRÖM (Hasse). — Garb Bir Tanrı Misafiri (Roman). Çeviren: Osman Nebioğlu. İstanbul Milliyet Yayınları, 1973. 131 sayfa, 10 lira.

TÖB-DER

Türkiye Öğretmenler Birliği Dergisi

OKUYUNUZ

Yeditepe — 83

DEGAS

HAMDİ KAYNAK

★

İSTİKLAL CADDESİ No. 386
İSTANBUL

Yeditepe — 84

ALFABEDE

abc

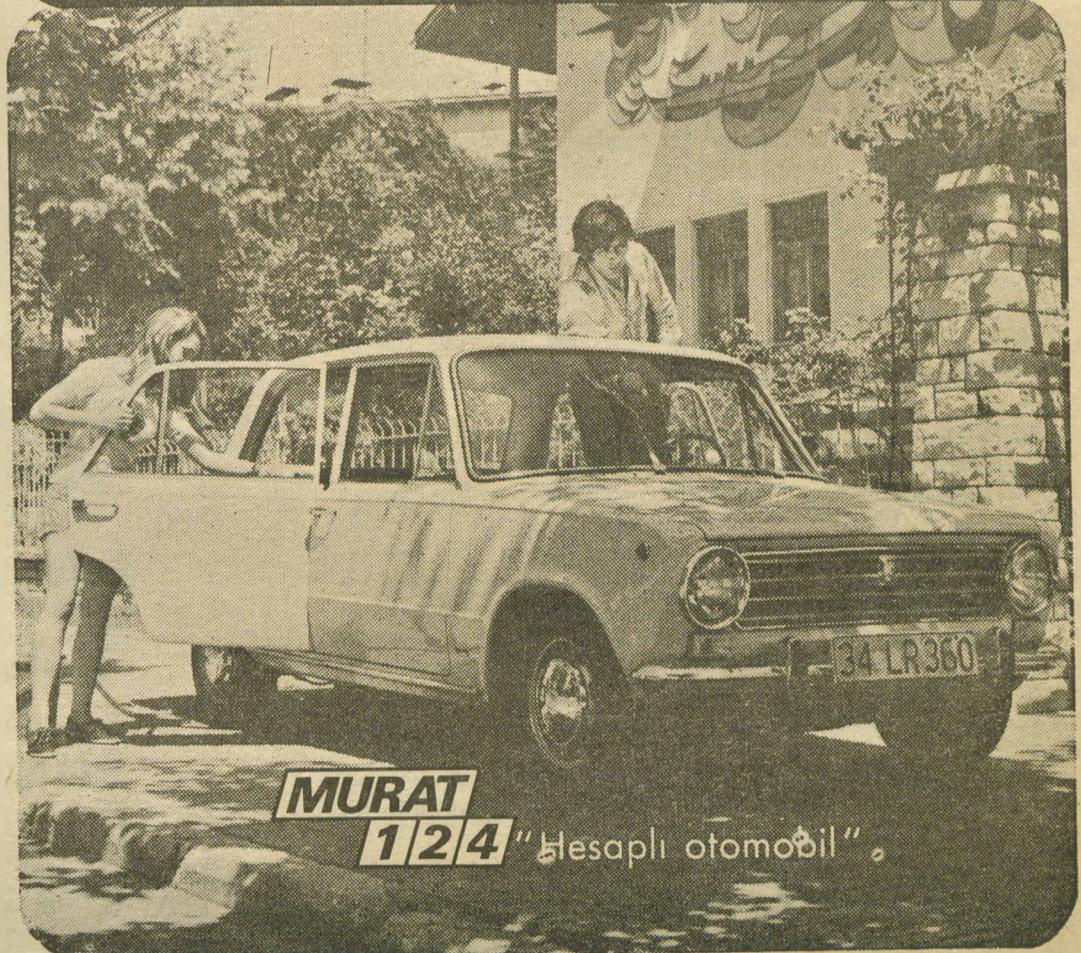
MOZAIKDE

betebe

AKSARAY,
EMLAK BANKASI PASAJI

Yeditepe — 85

Mutluluğunuz için bir yatırım. Murat 124

Manajans 3191 — 86

HEY GİDİ KOCA BALIKÇI HEY!

(On birinci sayfadan)

Telefonu kapıyorum. Yılların alışkanlığı ile, haberi yazacağım. Bir kâğıdı buruşturup atıyorum. İkinci kâğıt makinede, makinenin tuşları basmıyor mu ne? Yoksa ben mi tuşlara basamıyorum? İkinci kâğıdı da atıyorum.

Hiç, ama hiç bir şey düşünemiyorum. On kişi ölen trafik kazalarını bir alışkanlıkla yazıveren ben, bir şehri yerle bir eden deprem haberlerini yazan ben, bir türlü «flaş» a giremiyorum. Giremediğim için de, uzuyor haberi derlemem. Sonra kâğıdın üzerinde, satırlar görüyorum «İzmir, Balıkçı'nın Merhaba'sından yoksun kaldı» Ben mi yazıyorum, kendi kendine mi çıkıyor harfler, bilmiyorum. Sonra Turgay'ın şiiri, kimliği ve haber teleks dairesine gidiyor...

Herhangi cumartesilerden biri idi İzmir'de... Ve saat 15 idi...

Koskoca bir Balıkçı, dünyaya şöyle bir «merhaba» deyip gidivermişti. Seksen şu kadar yılı arkasında bırakarak ve de koskoca bir «merhaba» bırakarak.

Ne zaman tanıdım, kim tanıtmıştı? Anımsıyorum. Ancak karanlık bir tülün arkasında. şimdilerde Konak'ta bir saatçi dükkânı olan, eskiden «Tekel biranesi» olarak çalıştırılan yer geliyor aklıma. Besim Akımsar var orada. birileri daha var ve ben varım. Balıkçı'nın yanı başında koskoca bir file var. Filenin içi dolu. Çocuklarına ve eşine bağlılığını gösterecek nitelikte dolu. Ellerini kavuşturmuş. Ben söze karışmıyorum. Karışmam da. Balıkçı sigara verirse yakıyorum, kadehi önüme sürerse içiyorum. «Aganta Burina Burinata» yı yeni okumuşum. Okumuş değil «Anadolu» gazetesinde izliyorum. Halikarnas Balıkçısı büyümüş, büyümüş. koskoca bir sey olmuş içimde. Onun yanında içki içmek. sigara içmek. Benim için çok, hem de çok büyük bir şey gibi geliyor.

... Ve bu halim bir cumartesi günü saat 15'e kadar sürüyor. Son yıllarda. Son yıllar dediğim de ne, üç dört yıl önce-leri. Onun çokca, toplantılarda bulunduğu yıllar: «Büyüdün artık, izin verdim, di mi efendim? Sigara da içebilirsin. rakı da, hele rakı...» der. arkasından bir çokca gülerdi. Benim onun yanındaki durumumu eleştirir dururdu: «Büyüdü, di mi efendim? İçebilir di mi ya...» Her toplantıda duyduğum, için için gururlandığım sözleriydi bunlar. Tanrı onunla aynı gazetede çalışma olanağını verdi bana. Uzun yıllar. O zamanlarda da «Tiyatro» diye bir şeyler tutturmuş gidiyordum. Yunan tiyatrosu konusunda bir şeyler yazmışım. Merhaba demiş, yanıma oturmustu: «O senin Yunan tiyatrosu diye yazdığın şey, Anadolu'daki bağbozumlarının devamı. Kendilerine has bir sevgileri yok ki. Çalmışlar Anadolu'muzdan. Sen, geleneksel Türk tiyatrosuna dön. Karagöze, ortaoyununa, kuklaya. Eiz vabmişiz etmişiz, on'ar hazıra konmuşlar. Senin Yunan dediğin, koroyu ilâve e'miş, hensi bu...» diye konuşmuştu aşağı yukarı. Sonra da onun sözlerini, bir yazımın başına almış, dediği yolu izlemeğe başlamışım. Eski yazılarımda buldum.

Sunca yıl aynı kentte yaşamışız. Aynı kentin havasını içimize alıp vermişiz. Vermişiz ya, ben ta o yıllardaki çekingenliğimi sürdürmüşüm. Yaşamım boyunca hiç bir zaman ulaşamayacağım bir büyüktü benim için O. Benden sonraki kuşakla daha içten bir yakınlık duymuş, daha sıkı fıkı olmuştu. Kiskanır mıydım? Yoo, havır. Bana da çok, ama çok yakınlık göstermişti. Yıllar boyu evlâtlarıyla olan dostluğundan, uzun gezilere birlikte gitmişim. Gitmişim ya, nedense hiç bir zaman, ceketimin düğmeleri açılmadı önümde. Hiç bir zaman sere-serpe sigara içemedim yanında. Bir korku vardı içimde, darıltırım da «Merhaba» sını esirger mi ola benden diye...

Esirgemedi merhabasını sunca yıl. Esirgemedi ya, galiba ben yeterince «öğrencilik» yapmadım ona. Yandığım da bu ya!...

... Ve bir gün «O» Koskoca Balıkçı, dünyaya şöyle bir «Merhaba» deyip gidiverdi. Arkasında seksen küsur yıl, bir mavi sürgün, yüzlerce yazı ve kitap bırakarak.

Hey koca Balıkçı, hey!...

«Ve haksız oluyor doğal ölüm sana yaklaşınca...»

ÖZDEMİR HAZAR

**MİLLİ TASARRUFUN
SEMBOLÜ**

TÜRKİYE BANKASI
paranızın... istikbalinizin emniyeti

Yeditepe — 87

YURT İÇİ

ve

YURT DIŞI

BANKACILIK İŞLEMLERİNİZDE

Sürat

Emniyet

Kolaylık

AKBANK

Yeditepe — 88